

OŠ Stična

7.

prazgodovinski dan

12. 10. 2024

Urednica biltena:

Mojca Hrvatin

Lektoriranje:

Suzana Kolšek

Fotografije so v arhiv OŠ Stična prispevali:

Tina Finc, Mojca Hrvatin, Lucija Medimurec,

Tilen Polanc, Anka Švigelj Koželj,

Katja Tomažin

Odgovorna oseba:

Marjan Potokar, ravnatelj OŠ Stična

1. VIRJADA? KAJ PA JE TO?	1
2. OLIMPIJSKE IGRE PO NAŠE	2
3. NAJ SE VIRJADA ZAČNE!	4
4. GOSTJE SO POVDEDALI	40
Andreja Leški: Uresničila sem otroške sanje	
Igro Primc: V življenju bodite vztrajni	
Žana Pintarič, Žiga Ravnikar: Koncentracija, mirnost, vztrajnost	
Igor Ravbar: Široko glejte v svet	
Sara Križaj: Bodite nagajivi in kreativni	
5. JE VIRSKO MESTO RES SAMO ŠE ZGODOVINSKI SPOMIN?	53
6. SLEDI SREDOZEMSKÉ KULTURE V DEDIŠČINI VIRSKEGA MESTA	55
7. GRČIJA vs. DOLENJSKA: GEOGRAFSKA ODDALJENOST IN ŽELJA PO KULTURNI BLIŽINI	57
8. S PODOBAMI NA SITULAH JE ČLOVEK PRVIČ SPREGOVORIL O SEBI	59
9. ANTIČNE OLIMPIJSKE IGRE	69
10. VIRJADA V JAVNOSTI	83
11. SEDMI PRAZGODOVINSKI DAN JE SOUSTVARJALO 109 UDELEŽENCEV	90
12. LITERATURA	94

1. VIRJADA? KAJ PA JE TO?

Na zgodovinskem časovnem traku je 8. stoletje pr. n. št. čas, ko se je na Slovenskem začnela železna doba. V Virskem mestu so se takrat že postavljali temelji za mogočno obzidje, ki naj bi nastajajočo naselbino varovalo pred vpadi tujih plemen. V njem je zaživela skupnost Virjanov, ki je za blagor vsakdana merila moči s kultiviranjem domače pokrajine.

Daleč proč, ob sredozemski obali, so istočasno antični Grki za telesni in duhovni blagor merili moči na pravih festivalih športnih tekmovanj v več grških mestih. Najbolj odmevne so bile olimpijske igre, ki so jih prvič izvedli leta 776 pr. n. št. v Olimpiji na Peloponezu.

Virjani in sosedje iz dolenskih železnodobnih postojank se grških olimpijskih iger zagotovo niso udeležili, saj so na njih lahko nastopili le grški državljani. Toda neke vrste iger oz. tekmovanj lokalnega značaja so prirejali tudi takratni Dolenjci. Ne z besedo, temveč s sliko so jih zabeležili na situlah. Na situlskih prizorih so pogosto upodobljeni dvoboji z ročkami.

Morda se zdi, da je bila odločitev, da se na letošnjem prazgodovinskem dnevu spominjamo antičnih olimpijskih iger, precej nenavadna. A k letos izbrani olimpijski tematiki nas je napeljalo nekaj zanimivih povezav:

- V letu 2024 mineva okroglih 2800 let od prvih antičnih olimpijskih iger.
- Prve olimpijske igre in nastanek Virskega mesta sta sočasna dogodka (dogodka iste generacije).
- Tudi železnodobni prebivalci dolenskih gradišč so poznali tekmovanja.
- Leto 2024 je olimpijsko leto; v Parizu so potekale 33. olimpijske igre moderne dobe.

Tako je bilo Virsko mesto 12. oktobra 2024 prizorišče sodobne različice antičnih, železnodobnih in modernih športnih iger v izvedbi generacije alfa. Športno srečanje smo po prizorišču dogodka poimenovali Virjada.

Mojca Hrvatin, koordinatorica projekta

Virjade se je udeležilo 33 učiteljev in gostje, med njimi štiri olimpijci.

2. OLIMPIJSKE IGRE NA NAŠ NAČIN

Šport v današnjem času predstavlja izjemno pomembno vlogo, ne le kot način ohranjanja telesne kondicije, ampak tudi kot sredstvo za krepitev družbenih vezi in psihosocialnega razvoja. Pogosto si zastavljamo vprašanje, ali gre pri športu za postransko dejavnost ali za eno najpomembnejših priorit. V kolikor je to dilema, obstaja le v mirnem času. Če miru ni, tudi športa ni. V mirnem času lahko šport služi kot odličen način za sprostitev, druženje in osebno rast. Na treningih in tekmah se razvijajo vrednote, kot so timsko delo, disciplina, vztrajnost in spoštovanje. Kakorkoli že, šport ima poleg vseh prednosti tudi izjemno povezovalno vlogo.

Dokler svojo energijo usmerimo v tekmovanje z nasprotno ekipo ali posameznikom, v duhu fair playa, je v tem vedno nekaj pozitivnega. Kaj bi se zgodilo, če bi to energijo usmerili v uničevanje nasprotnika? Na srečo obstaja danes veliko različnih športnih zvrsti, ki nudijo posamezniku izbiro športne panoge, ki ga najbolj motivira in hkrati omogoča, da se adrenalin uporabi v športne in s tem miroljubne namene. Šport tako postane orodje za gradnjo boljših odnosov in bolj zdrave družbe.

Naj tako ostane, čeprav številni izrazi v športu odražajo zgodovinsko povezavo med fizično pripravljenostjo in vojaškimi veščinami. Samo v tem kratkem sestavku sem uporabil izraza nasprotnik in spopad. Upam, da bosta ta in podobni izrazi ostali v kontekstu fair playa in miroljubnega tekmovanja.

Na žalost se včasih tudi v športu pojavljajo konflikti, ki lahko prerasejo v hujše spore. Zato je ključnega pomena, da šole, športne organizacije, trenerji, učitelji, vzgojitelji in navijači spodbujamo vrednote spoštovanja, strpnosti in fair playa. Tako lahko šport ostane pozitivna sila v družbi, ki povezuje ljudi in spodbuja mir. Šport lahko služi kot most med različnimi kulturami in narodi, če ga spremljamo in izvajamo z ustrezno vzgojo in kulturo.

Nekdaj so v času olimpijskih iger vojaški spopadi prenehali in zavladovalo je premirje. To spoštovanje je danes porušeno, a se je vredno truditi naprej in tudi zato na naši šoli podpiramo številne športne aktivnosti, ki otroke usmerjajo v smeri "zdrav duh v zdravem telesu". Naj se hormoni preizkušajo v mirnem času v okviru pravil različnih športnih tekmovanj.

Prve olimpijske igre so se zgodile pred 2800 leti, prav v času, ko je nastajalo naše Virsko mesto. Kakšno naključje, da je to prav letos, ko smo bili zopet častilci olimpijskih junakov v Parizu, med katerimi je bilo veliko naših. Nekateri od teh so nas na našem dogodku obiskali in našemu druženju in prizadevanju dodali nesluteno vrednost.

Marjan Potokar in Barbara Maver

Zahvala Slovenski vojski, da je to omogočila in njihovim junakom. Hvala Igorju Primcu, Žani Pintarič, Žigi Ravnikarju in zlati Andreji Leški. Prav tako restavratorju Igorju Ravbarju in poznavalki starogrščine Sari Križaj. Obiskal nas je tudi profesor Mitja Guštin, prijatelj naše večletne dejavnosti na Grofiji. Brez podpore domačih na Grofiji, družine Vrhovec, dogodek ne bi bil to, kar je bil.

Gostje v izbi Domačije Grofije.

Na koncu bi se zahvalil vsem našim ustvarjalcem, športnim pedagogom in Tini, Nejcju, Ingrid ... in Mojci za izbiro vsebine letošnjega dneva za izjemen dogodek, ki je bil posvečen obletnicam in predvsem miru, ki ga moramo ob različnih priložnostih skrbno negovati prav vsi.

Marjan Potokar, ravnatelj

3. NAJ SE VIRJADA 2024 ZAČNE!

Zelena plan na Vrhovčevem posestvu se je za eno dopoldne spremenila v stadion, kjer so potekale samosvoje športne igre, nekakšna mešanica antičnih in modernih olimpijad ter železnodobnih iger.

Morda so se tudi v Virskem mestu, prav na tem kraju, pred množico gledalcev kdaj pomerili dvobojevalci z ročkami.

V stari Grčiji so glasniki potovali po deželi in vabili prebivalce na igre v Olimpijo. Na Virjadi so glasniki oznanili začetek športnega srečanja v Virskem mestu.

V stari Grčiji so trobentači zatrobentali ob začetkih tekmovalj in razglasitvi zmagovalcev. Na Virjadi je rogistka naznanila prihod virske kneginje in kneza.

Moderne olimpijske igre se od leta 1928 v spomin na antične igre pričenjajo s prižigom olimpijskega ognja. Virjado je s prižigom virskega ognja odprl knežji par.

Z olimpijsko prisego so športniki obljubili "fair play" igro prvič leta 1920. Na Virjadi so športniki prisegli takole:

ŠPORTNA PRISEGA

V imenu vseh tekmovalcev obljubljam,
da se bomo na Virjadi borili pošteno
in tekmovali v športnem duhu –
za slavo športa in v čast Osnovne šole Stična.
Prav tako se zavezuje, da bomo varovali
kulturno dediščino Virskega mesta –
v slavo prednikov in čast naslednikov.

Na grških olimpiadah so se tekmovalci pomerili v šprintu, teku v bojni opremi, peterboju, rokoborbi, boksu, pankrationu in konjskih dirkah.

Na Virjadi so športniki v antičnem slogu tekmovali v:

- skoku v daljino,
- metu kopja in diska ter
- teku v bojni opremi.

Dva rokoborca sta uprizorila železnodobni dvoboj z ročkami po situlskih motivih.

Sodobne tehnike streljanja v tarčo pa so preizkusili lokostrelci.

Za varno izvedbo turnirja je bilo treba pripraviti tekmovališča že en dan prej.

Medtem ko so športniki trenirali, so na dvorišču Domačije Gofija rokodelci rezbarili, tolkli, pletli in gnetli, risali ter pisali. Vsak je na svoj način upodobil športnike, nastali pa so tudi izdelki - nagrade za tekmovalce in goste.

IZDELAVA VENČKOV

... za
zmagovalce.

ŠPORTNI
MOTIVI V
SITULSKI
TEHNIKI

Prizori s situl prikazujejo pomembnejše dogodke iz življenja železnodobnih prebivalcev. Pogosti so motivi dvobojev z ročkami, glasbena tekmovanja in sprevodi konj. Zaporedje motivov stiliziranih podob ljudi v značilnih opravah, živali in predmetov ponujajo možne interpretacije dogodkov; med njimi tudi železnodobnih iger oz. tekmovanj.

Naš gost, gospod Igor Ravbar, je v situlski tehniki na bronasti ploščici prikazal športnike v čepicah, ki so sodelovali na Virjadi 2024: lokostrelca, metalca diska, dvobojevalca z ročkami, skakalca v daljino in metalca kopja. Zmagovalec na stopnički je nagrajen z venčkom. Ptica je simbol OŠ Stična in polž simbol Podružnične šole Višnja Gora. Obroba – vzorec v grškem stilu – je izbrana v kontekstu ideje prazgodovinskega športnega dne: združene železnodobne in antične igre v izvedbi sodobnih atletov.

ŠPORTNI
MOTIVI
V
GLINI

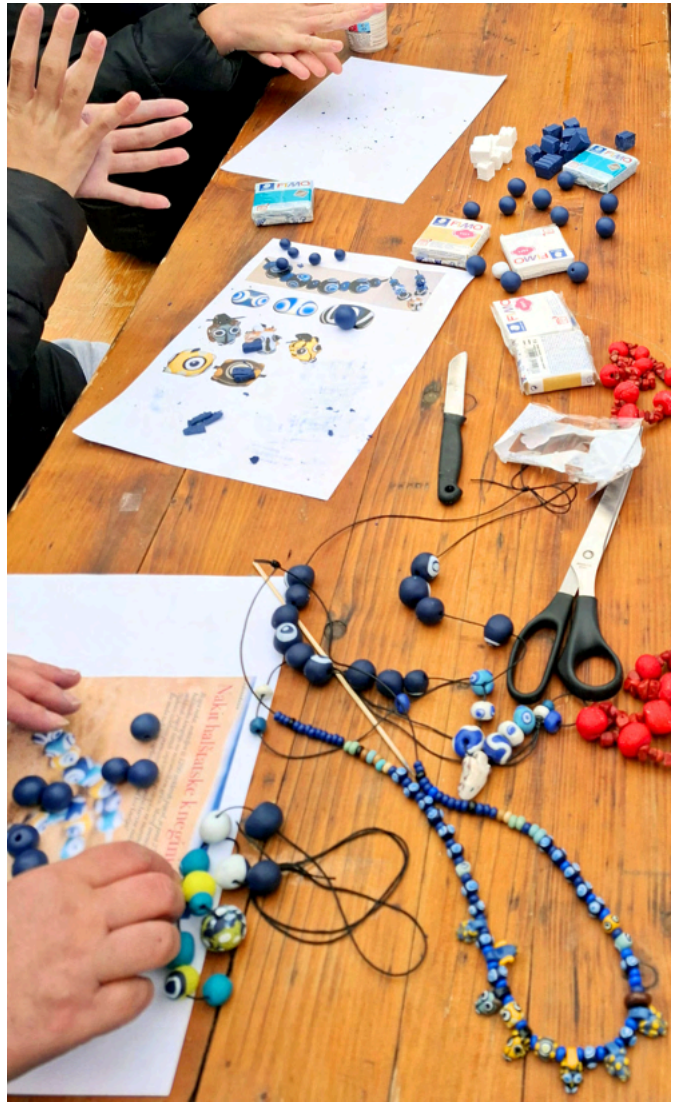
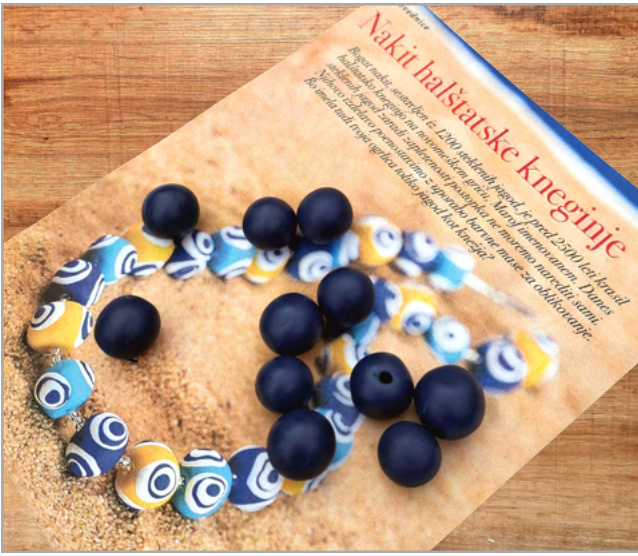

**IZDELAVA
NAKITA**

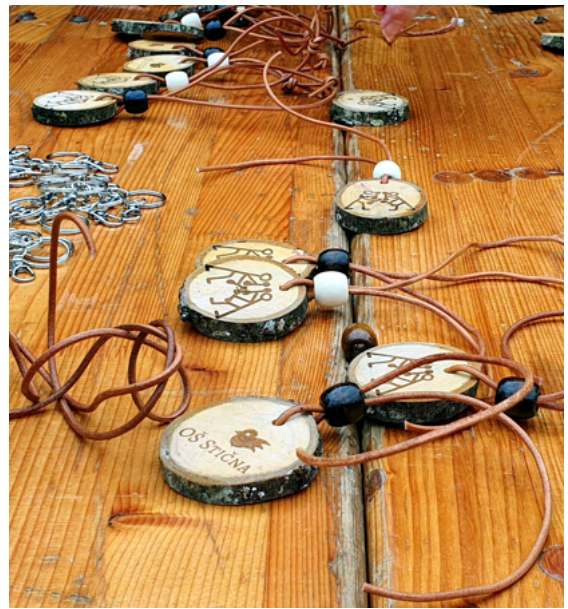

ŠPORTNI
MOTIVI
V
LESU

**ZAPISI
V
STAROGRŠČINI**

Α Β Γ Δ Ε Ζ									
Α	Β	Γ	Δ	Ε	Ζ	Η	Θ	Ι	Κ
Λ	Μ	Ν	Ξ	Ο	Π	Ρ	Σ	Τ	Υ
Φ	Χ	Ψ	Ω	α	β	γ	δ	ε	ζ
η	θ	ι	κ	λ	μ	ν	ξ	ο	π
ρ	σ	τ	υ	φ	χ	ψ	ω	Α	Β
Γ	Δ	Ε	Ζ	Η	Θ	Ι	Κ	Λ	Μ
Ν	Ξ	Ο	Π	Ρ	Σ	Τ	Υ	Φ	Χ
Ψ	Ω	α	β	γ	δ	ε	ζ	η	θ
ι	κ	λ	μ	ν	ξ	ο	π	ρ	σ
τ	υ	φ	χ	ψ	ω	Α	Β	Γ	Δ
Ε	Ζ	Η	Θ	Ι	Κ	Λ	Μ	Ν	Ξ
Ο	Π	Ρ	Σ	Τ	Υ	Φ	Χ	Ψ	Ω

ΧΑΙΡΕ	-	ŽIVIJO	[HAIRE]
ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΜΟΥ	-	IME MI JE ...	[TO ONOMA MU]
ΕΙΜΙ ΔΟΚΑ ΕΤΩΝ	-	STAR SEM 12 LET	[EJMI DOBRA ETNA]
ΕΡΧΟΜΑΙ ΑΠΟ	-	PRIHAJAM IZ ...	[ERIHOMAI APO]
ΤΑ ΟΛΥΜΠΙΑ	-	OLIMPIJSKE IGRE	[TA OLIMPIA]

ANTIČNI TURNIR V SODOBNEM VIRSKEM MESTU

SKOK V DALJINO

... z utežmi.

MET KOPJA

... z leseno palico s priostreno konico.

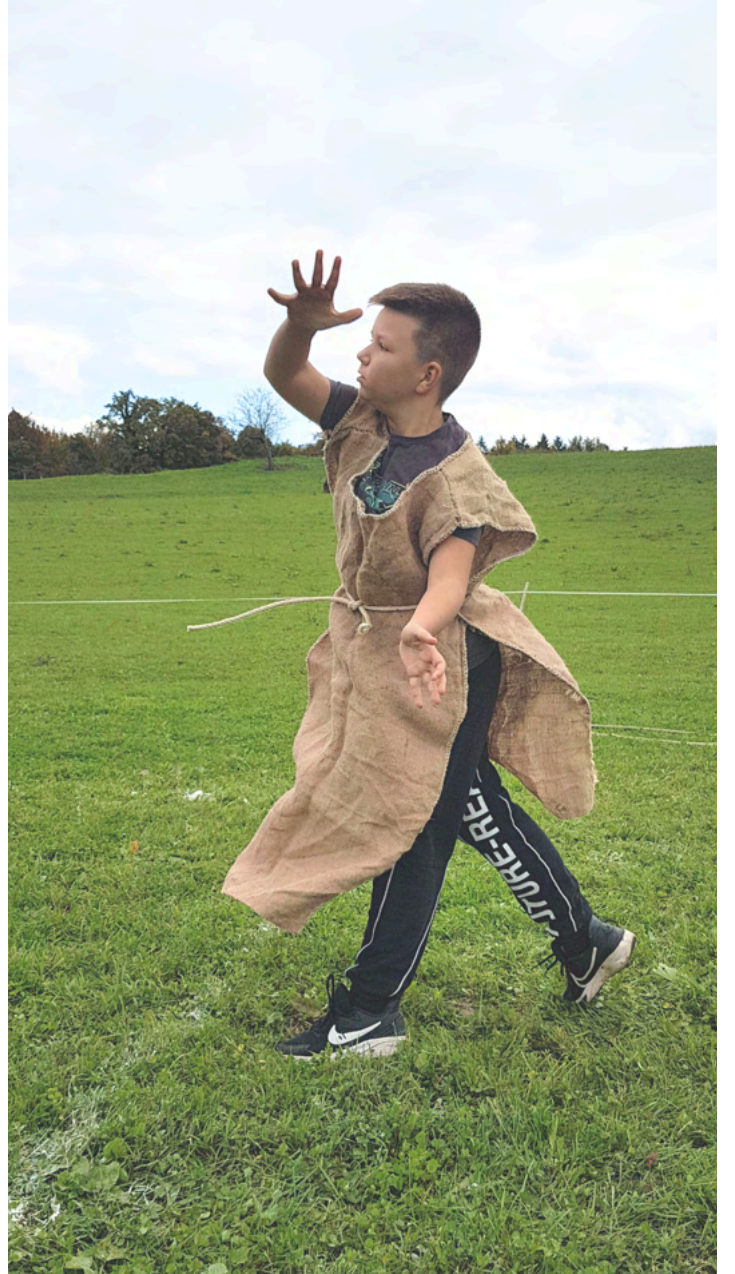

**MET
DISKA**

... s sodobnim tekmovalnim diskom.

TEK V BOJNI OPREMI

...čelada,
ščit
in
sekira.

DVOBOJ Z ROČKAMI

... v postavitvi po
situlskem motivu –
z ročkami iz lesa in
tekstila ter
s prestižno nagrado
med dvobojevalcema:
čepico z napisom
OŠ Stična.

LOKOSTRELCI

... s puščicami in sodobnimi tekmovalnimi loki v pravo tarčo.

OVENČANI Z BRŠLJANOM, SIMBOLOM VESELJA, MOČI IN ZDRAVJA

Zmagovalce antičnih olimpijskih iger so okronali z venčki iz oljčnih vejic, ki so jih porezali s svete oljke za Zevsovim templjem v Olimpiji.

Najboljši atleti na Virjadi so bili nagrajeni z venčki, spletenimi iz bršljana in cvetov, rastočih na vrtovih v bližini Virskega mesta.

Bršljan je zimzelena ovijalka, ki ima po ljudskem verovanju kljub zimi moč oživljanja, obujanja življenja in s tem nesmrtnosti.

V slovenskem etnobotaničnem izročilu je bršljan starodavni simbol veselja, moči in zdravja.

Naj venčki iz bršljana simbolično obudijo čas, ko so se v Virskem mestu, tako kot danes, to soboto, družili in veselili virski staroselci.

VIRJADA 2024 JE KONČANA!

Knez je z vodo iz situle
pogasil virski ogenj.

Pripravila: Mojca Hrvatini

4. GOSTJE SO PAVEDALI

Andreja Leški: URESNIČILA SEM OTROŠKE SANJE

Vsi smo si zapomnili letošnje olimpijske igre v Parizu in Vas, ko ste osvojili zlato medaljo v judu do 63 kg. Kako ste se takrat počutili?

Bila sem neizmerno vesela, saj že dolgo sanjam in treniram za tako velike rezultate.

Kaj Vam ta zlata olimpijska medalja pomeni?

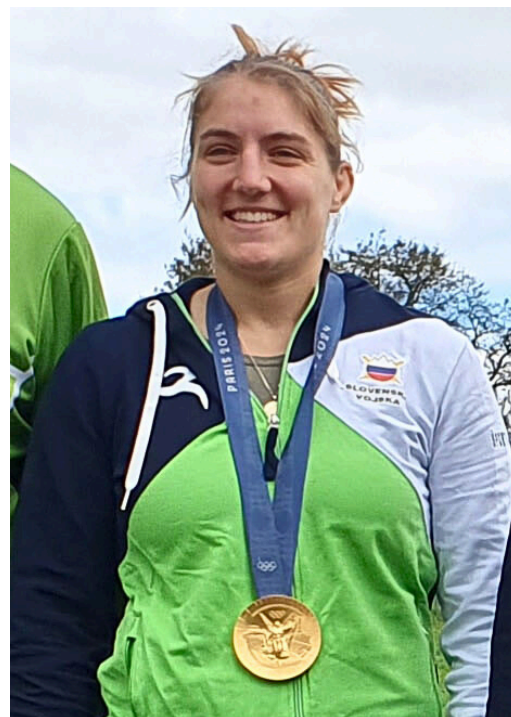
Pomeni mi uresničitev in dosego svojih ciljev. Uresničitev otroških sanj. S tem sta poplačana moj dolgotrajni trud in vztrajnost.

Na katere dosežke ste v judu še ponosni in bi jih izpostavili?

Ponosna sem, da me je ta šport izoblikoval v dobro osebo in me naučil, kako v življenju iti čez sebe in premagati ovire na poti.

Kdaj ste se odločili za judo, kdo Vas je navdušil?

Že ko sem bila stara 5 let. Navdušil me je bratranec.

Kaj radi počnete v prostem času?

Da sem v naravi in se družim s prijatelji.

Vaš življenjski moto

Če verjameš, da lahko ali da ne moreš, v obeh primerih imaš prav.

Vaše sporočilo učenkam in učencem

Verjemite v svoje sanje in vztrajajte pri svojih ciljih.

Intervju z Andrejo Leški.

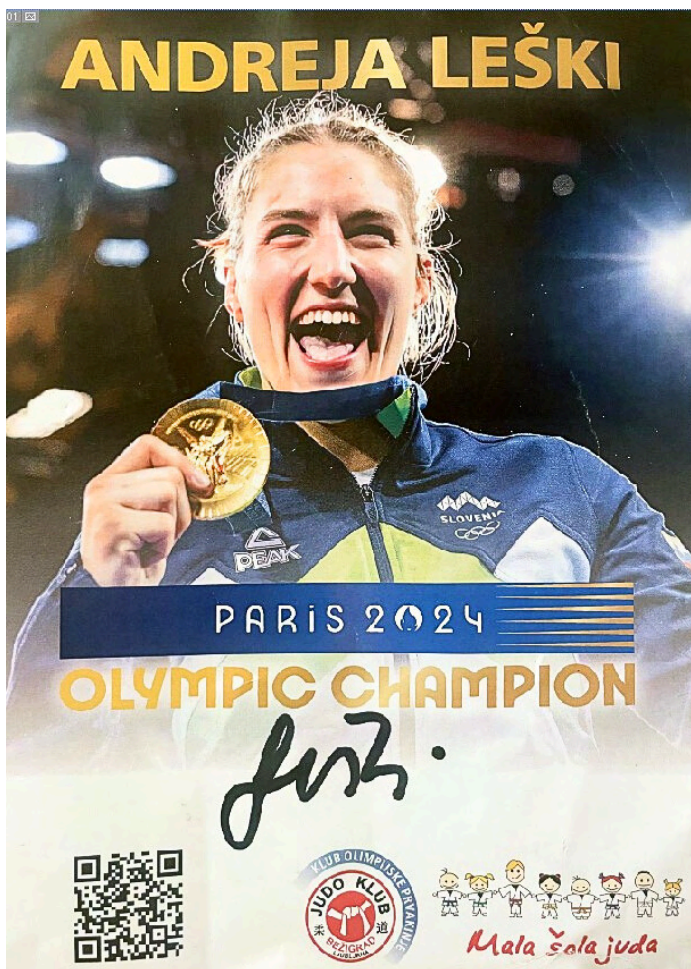
ANDREJA LEŠKI – judo – 63 kg:

- 1. mesto, olimpijske igre, Pariz 2024;
- dvakrat 2. mesto, svetovno prvenstvo, Budimpešta 2021 in Doha 2023;
- dvakrat 3. mesto, evropsko prvenstvo, Lisbena 2021 in Zagreb 2024;
- 1. mesto, Grand Slam, Düsseldorf 2018 ...

fuž.

MALA ŠOLA JUDA V VIRSKEM MESTU

Igor Primc: V ŽIVLJENJU BODITE VZTRAJNI

Tekmovali ste v metanju diska. Zakaj ravno ta šport?

Prej nisem poznal diska, dokler nisem odšel na tekmovanje v Zagreb. Tam sem prvič metal disk in ga vrgel zelo daleč.

Na katere dosežke v metu diska ste najbolj ponosni?

Na svetovno prvenstvo, kjer sem osvojil 11. mesto.

Kaj Vam pomenijo olimpijske igre?

Pomenijo mi nek dosežek, neko stopnjo oblike tekmovanja.

V čem je met diska zanimiv in v čem ne?

Zanimivo je, ker se moraš najprej gibati krožno, potem premočrtno. Ni zanimivo takrat, ko moraš disk metati v snegu.

Vaši hobiji

Moji hobiji so vinogradništvo, igranje glasbe in mesarstvo.

Vaš življenjski moto

Delaj in ne boš imel težav v življenju.

Vaše sporočilo učenkam in učencem

V življenju bodite vztrajni. Tudi če se vam zdi, da nečesa ne boste mogli narediti, se vam bo izplačalo, če boste vztrajali.

Intervju z Igorjem Primcem.

IGOR PRIMC – met diska:

- 1. mesto, sredozemske igre, Bari 1997;
- 2. mesto, sredozemske igre, Almeria 2005;
- 11. mesto, svetovno prvenstvo, Edmonton 2001;
- dvakrat udeleženec olimpijskih iger v Atlanti (1996) in Atenah (2004);
- 33-krat državni prvak v metu diska;
- 20 let rekord v metu diska (64,79 metra) ...

Žana Pintarič in Žiga Ravnikar: KONCENTRACIJA, MIRNOST, VZTRAJNOST

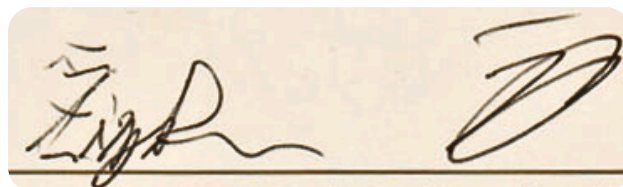
Zakaj ste se odločili za lokostrelstvo?

Žana: Pri devetih letih sem na vaški veselici zadela na srečelovu streljanje z lokom in takrat sem spoznala ta šport.

Žiga: Pri sedmih letih sem opazil plakat v šoli. Zdel se mi je lep šport. Sedaj se z njim ukvarjam že 17 let.

Katere kvalitete potrebuješ za lokostrelstvo?

Žana in Žiga: Moč, koncentracijo, mirnost, vztrajnost.

Intervju z Žigo Ravnikarjem.

Intervju z Žano Pintarič.

Vaši najpomembnejši dosežki v lokostrelstvu?

Žana: Evropska podprvakinja.

Žiga: 2X na olimpijskih igrah, veliko medalj na svetovnih tekmovanjih. Občutek, ko zadeneš 10 točk.

Kaj Vam pomenijo olimpijske igre?

Žana: Dokazilo, da se je moj trud izplačal.

Žiga: Uspeh, sanje.

S čim si zapolnite Vaš prosti čas?

Žana: Kvačkanje, risanje, branje knjig.

Žiga: Ribolov, kolesarjenje, sprehodi, druženje s prijatelji.

Vaš življenjski moto

Žana: Brez dela ni jela.

Žiga: Nikoli poraz, vedno šola za naprej.

Vaše sporočilo učenkam in učencem

Žana: Ukvarjajte se s športom. Pomembne so pozitivne vrednote v življenju.

Žiga: Šport je zelo pomemben, saj ti da pomembne vrednote, ki vam bodo pomagale v življenju.

ŽIGA RAVNIKAR – lokostrelstvo:

- 1. mesto, svetovno prvenstvo v poljskem lokostrelstvu – ekipno, Kanada 2024;
- 3. mesto, svetovno prvenstvo v poljskem lokostrelstvu – mešana ekipa, Kanada 2024;
- 2. mesto, svetovno vojaško prvenstvo – mešana ekipa, Bangladesh 2024;
- 2. mesto, svetovno prvenstvo v poljskem lokostrelstvu – ekipno, Yuncion ZDA 2022;
- udeleženec olimpijskih iger, Tokio 2021 in Pariz 2024 ...

ŽANA PINTARIČ – lokostrelstvo:

- udeleženka olimpijskih iger, Pariz 2024;
- 9. mesto, svetovno prvenstvo, Berlin 2023;
- 3. mesto, evropsko prvenstvo v poljskem lokostrelstvu, Italija 2023;
- 2. mesto, dvoransko evropsko prvenstvo, Varaždin 2024;
- 2. mesto, evropski mladinski pokal – ekipno, Slovenija 2023 ...

ŽIGA RAVNIKAR
lokostrelstvo

- 3. mesto, Svetovno prvenstvo v poljskem lokostrelstvu – ekipno, Yuncoton 2022,
- udeleženec Olimpijskih iger, Tokio 2021,
- 6. mesto, sredozemske igre, Oran 2022,
- 5. mesto, evropske kvalifikacije za OI – kvota SLO, Antalya 2021,
- 2 x 1. mesto evropsko mladinsko poljsko prvenstvo – pos. in ekipno, Mokrice 2019,
- 2 x 3. mesto svetovno mladinsko poljsko prvenstvo, pos. ekipno, Cortina d Ampezzo 2018.

Igor Ravbar: ŠIROKO GLEJTE V SVET

Igor Ravbar je bil do nedavnega konservator in restavrador v Narodnem muzeju Slovenije v Ljubljani. Povedal je, da konservator prepreči nadaljnjo propadanje predmeta, restavrador pa predmetom doda določen del. Restavriral je predmete umetne obrti in orodja. Dobra stran tega poklica je, da se ohranjajo stari predmeti, slaba pa, da se pri delu uporabljajo nevarni predmeti.

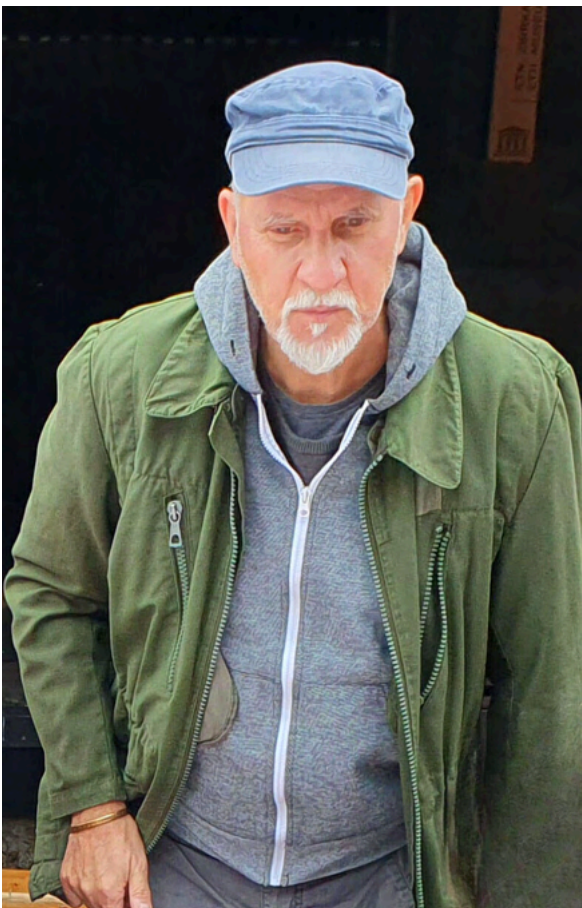
Intervju z Igorjem Ravbarjem.

V prostem času se ukvarja z grafiko, keramiko in fotografijo, že vrsto let pa zbira tudi brivnike, predvsem električne.

Igor Ravbar se drži življenjskega mota, da je vsak dan sobota. Učenkam in učencem sporoča, naj široko gledajo v svet.

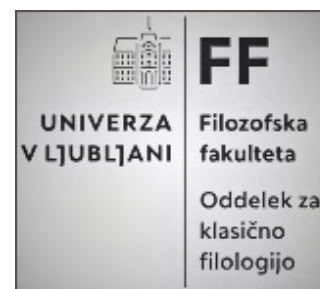
Igor Ravbar v restavratorsko-konservatorski delavnici v Narodnem muzeju Slovenije.

Šolski knjižnici je podaril avtorsko knjigo **Grafične tehnike: mož na čolnu**. V njej je predstavil en likovni motiv v kar 36 različnih grafičnih tehnikah.

Sara Križaj: BODITE NAGAJIVI IN KREATIVNI

Druga zanimiva gostja, ki nas je obiskala, je Sara Križaj. Na Filozofski fakulteti študira starogrški jezik in sicer smer *Antični in humanistični študiji s poudarkom na starogrščini*. Pravi, da je študij zelo zanimiv, saj je izvedela veliko zanimivih stvari o starih Grkih. Bili so zelo zabavni, ob branju njihovih zgodb se je zelo nasmejala.

Zanimivo je, da veliko besed izvira iz stare grščine. Za ta jezik jo je navdušila profesorica na gimnaziji. Sara je povedala, da se s tako izobrazbo lahko zaposliš kot učitelj, delaš v arhivu, knjižnici, lahko si raziskovalec na univerzah.

V prostem času rada teče in slika. Ravna se po življenjskem reku: Noben dež ni tako močan, da ne bi mogel iti skozi. Šolar kam in šolarjem sporoča, naj bodo nagajivi in kreativni.

Intervju s Saro Križaj.

GRADIVO ZA POUK GRŠKEGA JEZIKA

I. LEKCIJA – Grška pisava ali alfabeta

V Grčiji je ideja vsa naredy obsevala več alfabetaov. Kdo bi hoto ugotovil da se bomo učili nekakega, vendar bi bilo to prebrano. Ane se namreč kome 5. stoletje pr. Kr. v uradni alfabeta vspejli. Jonski alfabeta je ta se je v grščini s skupnim namerje ustvarili kot standard. V Grčiji se ga uporabljajo še danes.

V spodnji tabeli so imena in glasovni poglobljeni temo kako jih integriramo. Nekaj govorniških besed o alfabeta tudi kasneje.

ČRKA	IME	GLAS
Α α	ALFA	[a]
Β β	BETA	[b]
Γ γ	GAMA	[g]
Δ δ	DELTA	[d]
Ε ε	EPIZETA	[e]
Ζ ζ	ZETA	[z]
Η η	ETA	[h]
Θ θ	THETA	[th]
Ι ι	JOTA	[i]
Κ κ	KAPA	[k]
Λ λ	LAMBDA	[l]
Μ μ	MI	[m]
Ν ν	NI	[n]
Ξ ξ	XI	[ks]
Ο ο	O	[o]
Π π	PI	[p]
Ρ ρ	RO	[r]
Σ σ ς	SIGMA	[s]
Τ τ	TAU	[t]
Υ υ	UPSILON	[u]
Φ φ	FI	[f]
Χ χ	HI	[h]
Ψ ψ	PSI	[ps]
Ω ω	OMEGA	[o]

Nekaj več o jonskem alfabetu

Grški so alfabeta prevzeli od Fenicjanov. Posebnost fenicijske pisave je bila, da je imela je znake za soglasnike, za samoglasnike pa ne. Grški so znake za glasove, ki jih niso poznali, parali za samoglasnike in tako ustvarili prvo popolno glasovno pisavo v zgodovini. Skupaj s Grkami so prevzeli tudi imena črk, zato ta večina v grščini ne pomenijo ničesar. Imena črk so fenicijske besede, ki so se začele z glasom, ki ga je uporabljala črka (alof je npr. pomenilo vol).

Vaje za pisanje grških črk.

Intervjuje so izvedli učenci izbirnega predmeta šolsko novinarstvo
PŠ Višnja Gora: Alina, Aljaž, Iza in Vita.
Pripravili: Petra Rus Mušič in Mojca Hrvatini

5. JE VIRSKO MESTO RES SAMO ŠE ZGODOVINSKI SPOMIN?

V 8. stoletju pr. n. št. je nad današnjim Virom pri Stični začelo nastajati mesto neznanega imena. Danes mu pravimo Virsko mesto. V njem in po okoliških ravninah si je bivališča postavilo ljudstvo prav tako neznanega imena. Danes jih imenujemo Virjani. Ne vemo, kakšen jezik so govorili, kako so razmišljali in kako so si predstavljali svet, saj o njih ni ohranjenih nobenih pisnih virov. Tudi antični zgodovinarji jih nikjer ne omenjajo.

Vse, kar vemo o njih, so razkrili arheologi s študijem bogatih najdb na območju naselja in v grobovih v bližnjih gomilah. Mesto z generacijami rodov je na tem kraju stalo več kot 500 let. Največjo obljudenost, moč in vpliv daleč izven meja Dolenjske je imelo od začetka 7. do konca 6. stoletja pr. n. št. Na Slovenskem je to čas starejše železne dobe, ki je trajala do vpadov Keltov v 4. stoletju pr. n. št.

Prebivalci so bili socialno razslojeni. Večina prebivalcev so bili obrtniki in kmetje, številčno dobro zastopan je bil tudi bojevniški stan. Gospodarsko in politično elito je predstavljal knežji sloj, ki je svojo moč in vpliv krepil predvsem na predelavi železove rude in trgovini z železarskimi izdelki.

Kljub znatnemu kulturnemu in gospodarskemu napredku glede na predhodno bronastodobno (žarnogrobiščno) kulturo so Virjani obstali na stopnji prazgodovinske skupnosti (Zakladi tisočletij 1999). Prihajajoče spremembe, ki so oznanile nastop mlajše železne dobe v 4. stoletju pr. n. št., niso več dopuščale prehoda v urbano družbo z nastankom mesta kot politično-gospodarskega in verskega središča. Zaradi nepoznavanja pisave in odsotnosti pisnih virov pa se takratni Dolenjci niso uvrstili med zgodovinske etnije.

V 6. stoletju pr. n. št. so se zoperstavili plenilskim Skitom, ki so prijezdili iz pokrajin ob Črnem morju. A Keltom, bojevniškim plemenom s severa, stoletje kasneje niso bili več kos. Kelti so zlomili njihovo politično neodvisnost in gospodarsko moč. Virjani so prevzeli keltsko kulturo z drugačnim izročilom, ki je močno spremenila halštatsko socialno, bivanjsko in versko tradicijo. Blišč Virskega mesta je za vedno zamrl. Virjani so sicer ostali v naselbini, po prihodu Rimljanov v 1. stoletju pr. n. št. pa so se selili na ravnico ob cesti, ki je povezovala rimsko Emono s Siscio.

Tako je Virsko mesto izgubilo sloves vplivnega železnodobnega gospodarskega središča, znanega daleč izven meja dolenjskega prostora. Stiška pokrajina je bila dolga stoletja le nepomembna provinca. Šele v visokem srednjem veku je z ustanovitvijo stiškega samostana postala novo kulturno središče tedanje Kranjske, z razpustitvijo samostana konec 18. stoletja pa se je vse do modernih časov razvijala na obrobju novo nastajajočih gospodarskih centrov.

Ostanke za tiste čase veličastnega Virskega mesta so v naslednjih dveh tisočletjih prerastli gozdovi in travinje ter prekrile bivanjske potrebe novodobnih prebivalcev stiške pokrajine. Tako je 500 let staro mesto ostalo le zgodovinski spomin in hkrati občudovanja vreden prazgodovinski spomenik generacijam, ki cenijo domačo kulturno dediščino.

Pogled na severni del nekdanje naselbine. Na površju ni več nobenega znamenja, ki bi pričal o tem, da je na tem prostoru nekoč stalo Virsko mesto.

Pogled na z drevjem polkrožno zamejeni južni rob naselja. Pod njim je danes obdelana ravnica, na njej pa ni več mogočnih gomil, ki so bile zadnja počivališča mnogih generacij Virjanov.

Pripravila: Mojca Hrvatin

6. SLEDI SREDOZEMSKÉ KULTURE V DEDIŠČINI VIRSKEGA MESTA

V kontekstu izbrane teme za 7. prazgodovinski dan se zdi smiselno raziskati, v kolikšni meri so se v materialni in duhovni železnodobni kulturi na Dolenjskem oz. v Virskem mestu kazali vplivi sočasnih sredozemskih civilizacij, še posebej sledi grške kulture.

Arheologi so v grobovih virskih veljakov našli precej izdelkov italsko-grškega izvora, v mnogih domačih pa prepoznali grške in celo bližnjevzhodne motive ter tehnike izdelave. Prav najdbe uvoženih izdelkov so pokazatelj neposrednih ali vsaj posrednih gospodarskih, političnih, vojaških, morda prijateljskih stikov Virjanov z oddaljenimi kraji.

Kako so ti vplivi dosegli Virsko mesto in kako so vplivali na razvoj dolenjskih železnodobnih skupnosti? Katere ugodne okoliščine so Virjanom omogočile tako nagel vzpon kmalu potem, ko so se v naselbini šele ustalili? Kako so se že tako zgodaj vključevali v izvenregionalno trgovsko mrežo? Kako in kam so potovali?

V času starejše železne dobe je v južni Evropi cvetela antična grška civilizacija, ki je postala gonilo kulturnega napredka v Sredozemlju. Grški trgovci, pomorščaki, najemniški vojaki, rudosledci in popotniki so prihajali v stik s sosednjimi ljudstvi in med njimi se je začela razvijati živahna izmenjava dobrin, znanja, kulturnih dosežkov in umetnostnih slogov, tudi z italskimi ljudstvi in Etruščani na Apeninskem polotoku. Preko njih so grške novitete dosegle železnodobne skupnosti na Slovenskem in pospešile predvsem razslojevanje družbe v smislu oblikovanja vodilnega, knežjega sloja s politično in gospodarsko močjo (Zakladi tisočletij 1999).

Prerejeno po <https://nsms6thgradesocialstudies.weebly.com/maps-of-ancient-greece.html>. 20. 8. 2024.

Ob tolikšnem blišču antične Grčije je ostala Evropa izpadla "barbarska". A Dolenjska je postala v okviru te "barbarske" Evrope zanimiva zaradi nahajališč železove rude. Znanje o železarski obrti je k nam prihajalo iz Grčije preko Apeninskega polotoka. Takratni podjetni Dolenjci so bili med prvimi v Evropi, ki so spoznali železo in znali bogata nahajališča lahko dostopne železove rude tudi izkoristiti (Železnodobne zgodbe 2017). Kovači in livarji so v domačih delavnicah izdelovali kvalitetne železarske izdelke, na primer orodja, orožje, nakit in čelade, te pa so uspešno menjavali s trgovci iz severnoitalijanskih, alpskih in panonskih pokrajin (Zakladi tisočletij 1999). Predelava rude je postala osnova naglega gospodarskega razvoja, na katerem so dolenjski veljaki vzpostavili moč in politični vpliv, ki sta segla daleč izven Dolenjske.

Danes si težko predstavljamo, kako so Virjani potovali v daljne dežele in s tujimi ljudstvi menjavali izdelke, ideje in izkušnje. Na Slovenskem so se že takrat križale trgovske poti s severne, srednje in vzhodne Evrope v južno, sredozemsko Evropo. Po njih so potovale potrošne dobrine, prestižni izdelki in znanje. Glavno izvozno blago iz naših krajev je bilo železo in železarski oz. livarski izdelki ter steklen nakit. Iz alpskih krajev so na jug tovorili sol in zlato, s Češke in Moravske grafit in kobalt za barvanje posod in stekla, iz skitskih pokrajin ob Črnem morju pa konje, konjsko in bojno opremo. Z baltskih dežel so po jantarni poti, ki je prečkala tudi stiško pokrajino, tovorili jantar. Viri navajajo, da je na Dolenjsko prihajal surov jantar, mojstri pa so iz njega oblikovali nakit. Iz Ogleja je tovor z jantarjem potoval proti južnim jadranskim krajem in naprej v Grčijo ter vzhodno Sredozemlje. Prvi primerki jantarja so se ob jadranski obali pojavili že okoli leta 1400 pr. n. št. Pomembni trgovski posredniki med grškimi trgovci in našimi kraji so bila italska ljudstva, Etruščani, pa tudi istrski Histri in dalmatinski Liburni ter Dalmati.

Trgovske poti so potekale po kopnem in morju. Trgovina se je odvijala s karavanskimi transporti na večje razdalje kot neposredna menjava med kupcem in proizvajalcem ali kot verižna menjava, pri kateri je blago potovalo prek vmesnih postaj s preprodajami do končnega kupca (Zakladi tisočletij 1999). Virski velikaši so se že v zgodnji starejši železni dobi vključili v trgovsko mrežo in imeli kar 200 let vodilno vlogo v posredniški trgovini s kraji daleč izven meja dolenjske halštatske skupine. O živahnem trgovanju pričajo številni uvoženi etruščanski, italški in grški izdelki, na primer luksuzno keramično in kovinsko posodje, modni dodatki (nakit in fibule) ter obrambna in bojna oprema, ki so jih kot pridatke našli v grobovih premožnejših članov skupnosti.

Prav tako ne gre prezreti najdb razlomljenih kosov uhatih sekir iz posebne zlitine bron in svinca ter t. i. ražnjev, palic z obročasto zanko. Oboje so v zgodnji železni dobi uporabljali kot predmonetarno plačilno sredstvo v menjalni trgovini med dolenjskimi in italškimi ter etruščanskimi trgovci. Ražnji niso služili trgovini na drobno, ampak "veletrgovini", zlasti trgovanju s surovinami kot so sol, kovine in žito, ki je potekalo med oddaljenimi gospodarskimi središči sredozemskih dežel in Srednjo Evropo, pa tudi znotraj slovenske halštatske skupine in sosodstva. Virsko mesto je bilo glede na število in tip najdenih ražnjev očitno pomemben gospodarski partner, na začetku starejše železne dobe morda edini na Dolenjskem (Teržan, v Gabrovec 2008).

Ražnji ali nabodala kot orodni denar oz. plačilno sredstvo.
Teržan, v Gabrovec 2008.

200-letna prevlada Virjanov na Dolenjskem je v 6. stoletju pr. n. št. naglo opešala. Iz 5. in 4. stoletja pr. n. št. v virski nekropoli niso več našli prestižnih pridatkov tujega izvora, ki so pomemben pokazatelj nadregionalnih stikov. To kaže na zaton gospodarske in politične moči ter izgubo vodilne vloge med trgovskimi posredniki na Dolenjskem. To vlogo so v naslednjem obdobju pridobili mogotci z Magdalenske gore, Novega mesta in Dolenjskih Toplic (Teržan, v Gabrovec 2008).

7. GRČIJA vs. DOLENJSKA: GEOGRAFSKA ODDALJENOST IN ŽELJA PO KULTURNI BLIŽINI

V nadaljevanju predstavljamo nekaj izbranih luksuznih pridatkov iz grobov elitnih virskih prebivalcev, ki so jih strokovnjaki zaradi načina izdelave, oblike, motivov ali materialov prepoznali kot uvožene izdelke. Glede na obravnavano tematiko – torej odmeve antične grške kulture na naših tleh, navajamo le tiste, ki so k nam prihajali iz italsko – grškega sveta.

Med njimi so najpogostejši bronasti in lončeni predmeti (čelade, pivsko in obredno posodje), ki so jih izdelovali mojstri v grških mestnih državah, njihovih kolonijah in v etruščanski Italiji. Domneva se, da so dolenski železnodobni knezi želeli posnemati visoko kultiviran grški in etruščanski svet ter si zagotoviti izdelke, ki so jih s to civilizacijo povezovali (Arheološka podoba Dolenjske 2009). Na kakšen način so jih pridobili, ne vemo. Morda s trgovsko menjavo, morda kot dar z namenom utrjevanja zavezništva, spoštovanja političnih in gospodarskih dogovorov ali pa kot zahvalo za gostoljubnost in dovoljenje za prečkanje ozemlja (Zakladi tisočletij 1999).

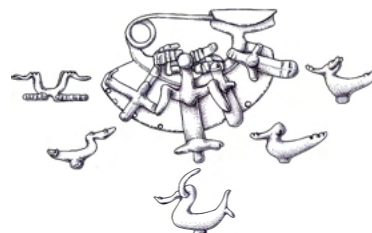
Konjska oprema iz 8. stoletja pr. n. št. je bil etruščanski izdelek. Gabrovec 2008.

Kos konjske uzde je bil izdelan v italiskem prostoru. Gabrovec 2008.

Bojna oprema - bronast oklep, vrhnji bronast tulec za perjanico (kot del usnjene čelade), meč in fibula iz prve polovice 7. stoletja pr. n. št., je bila uvožena iz etruščanskega ali grškega sveta. Laharnar 2017.

Fibula s figuricami ptic je bila uvožena iz južne Italije. Gabrovec 2008.

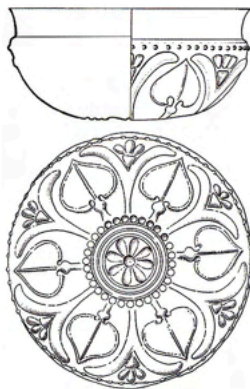
Meč za boj od blizu izvira iz etruščanskega sveta. Gabrovec 2008.

V grobu veljaka s konca 7. stoletja pr. n. št. je bila zbirka raznovrstnih keramičnih in kovinskih posod iz različnih koncev: venetskih, etruščanskih, italjskih, korintskih in alpskih krajev. Znamenita bronasta situla z okrašenim pokrovom iz istega kompleta posodja (na levi sliki označena s puščico, na desni podoba te situle in povečan pokrov z okrasom) je bila uvožena iz Etrurije in izdelana v stilu starih kultur z Bližnjega vzhoda.

Laharnar 2017, Gabrovec 2008, Stopinje v preteklost 2006.

Bronasta skodela z rastlinskim okrasom v orientalizirajočem stilu iz prve polovice 7. stoletja pr. n. št. je bila verjetno izdelana na Rodosu.

Laharnar 2017, Gabrovec 2008.

Grški vinski vrč iz 7. stoletja pr. n. št. so domnevno izdelali v korintski delavnici. Zakladi tisočletij 1999.

Kraterji – vinske posode na nogi so bili uvoženi iz Apulije v južni Italiji v 7. stoletju pr. n. št.

Gabrovec 2008.

Čelada negovskega tipa iz 5. stoletja pr. n. št. je bila uvožena iz italskega prostora. Zanimivo je, da so dve različici iste čelade z vpraskanim napisom v grščini našli v Olimpiji. Zevsu jih je leta 476 pr. n. št. daroval Hieron po zmagi v pomorski bitki pri Kumah. Konec starejše železne dobe so čelade tega tipa izdelovali tudi pri nas.

Laharnar 2017.

Na levi je steklenička za dišave iz 5. stoletja pr. n. št., najdena v virski nekropoli. Verjetno je bila narejena na Rodosu. Na desni je podobna steklenička iz Arheološkega muzeja v Olimpiji.

Stopinje v preteklost 2006, foto Arhiv Narodnega muzeja Slovenije, <https://fr-cademic.com/dic.nsf/frwiki/1203848>. 15. 8. 2024.

Pripravila: Mojca Hrvatini

8. S PODOBAMI NA SITULAH JE ŽELEZNODOBNI ČLOVEK PRVIČ SPREGOVORIL O SEBI

V 7. stoletju pr. n. št. se je na območju med Padom in Donavo začela razvijati svojevrstna umetna obrt, po bronastih vedricah imenovana **situlska umetnost**, ki je pri nas močno zaznamovala starejšo železno dobo. Z njo so postali prebivalci naših krajev prvič soustvarjalci evropske kulture in umetnosti.

Četudi se situlski izdelki po likovnem znanju in estetski dovršenosti ne morejo primerjati s sočasnimi grškimi umetninami, so motivi na njih skupaj z najdbami grobnih pridakov dragocen vir za spoznavanje običajev in noše železnodobnih prednikov. Likovna govorica na situlah do neke mere nadomešča izvirne pisne vire, ki jih železnodobna ljudstva na naših tleh niso zapustila. Situle zato obravnavamo kot uporabne umetnoobrtne izdelke s težnjo po umetniški izpovedi dokumentarnega značaja in so najbolj pristni pričevalci železnodobne kulture na Slovenskem (Knez 1972).

Situla - bronasta vedrica.
Prirejeno po Situlen 2009.

Situla je bila iz bronaste pločevine izdelana vedrica, visoka 20 do 30 cm. Nova je, kot je zapisal Knez (1972), "žarela v zlatem siju zloščene medenine" (slika levo).

Najlepši primerki situl so imeli na plašču s torevtskim postopkom iztolčene motive dogodkov iz življenja predvsem višjega sloja prebivalcev (slika desno).

V zaporedju motivov danes beremo pripoved, ki jo raziskovalci običajno interpretirajo kot idealizirano osebno zgodbo lastnika situle (Turk 2020).

Situla z Vač.
Prirejeno po Turk 2020.

V situlski oz. torevtski tehniki so poleg vedric krasili tudi bronaste pasne sponе, čelade, nožnice za bodala in meče, čelade ter uhane.

Najbolj imenitne situlske izdelke so našli v etruščanski Bologni, beneškem središču Este, retijskem Sanzeno, pri nas pa na Dolenjskem, v Zasavju, Posočju in Istri.

Najpomembnejša najdišča izdelkov situlske umetnosti med Padom in Donavo.

Laharnar 2017.

Zanimivo je, da so si izdelki situlske umetnosti iz slovenskih, italijanskih in avstrijskih najdišč po obliki, tehniki izdelave in motiviki zelo podobni, čeprav izvirajo iz med seboj oddaljenih krajev in so bile last železnodobnih velikašev etnično različnih ljudstev. To napeljuje na misel, da so si tedanji torevti izmenjavali tehnično in umetniško znanje, morda pa so bili izdelovalci situl celo potujoči rokodelci, ki so potovali iz kraja v kraj in svoje izdelke prilagajali okusu in željam naročnikov. Da so situle avtohton izdelek, nakazujejo nekatere posebnosti v upodabljanju figur, na primer vrsta pokrival in oblačil, ki so odraz lokalne noše (Turk 2020). Raziskovalci domnevajo, da so bile pri nas torevtske delavnice v Novem mestu, na Magdalenski gori in morda na Vačah (Knez 1972).

Situle so uporabljali dostojanstveniki kot luksuzno, obredno pivsko posodje na svečanih gostijah, iz katerih so z zajemalko oz. skodelico zajemali pijačo in jo delili povabljenecem. Morda so bile situle tudi nagradni pokali za zmagovalce na tekmovanjih. Lastniku je bogato okrašena situla služila kot statusni simbol in je bila atribut njegovega ugleda in moči (Knez 1981).

Mnenja raziskovalcev o tem, kaj pripovedujejo prizori na situlah, so deljena. Slavijo moški svet, svet postavljanja, tekmovanja in dokazovanja moči (Turk 2005). Prizore, nanizane v pripoved, mnogi interpretirajo kot praznovanja domačih veljakov; kot kulturne in pogrebne obrede s sprevidi bojevnikov in konjev, z lovom, darovanji, ljubezenskimi rituali, tekmovanji, glasbenimi igrami in plesi. Nekateri se nagibajo k razlagi, da gre za mitsko-epsko pripoved v slikah, povezano s pogrebnim obredom v čast in poveljevanje umrlega veljaka (Merc 2006).

Da so bile gostije in »popivanja« ob raznih priložnostih sestavni del takratne kulture višjega sloja prebivalcev, dokazujejo pridatki pivskih posod in skodelic v grobovih veljakov in domnevno trgovanje s plemenitimi vini iz grških in italijanskih krajev.

KNEŽJE IGRE NA SITULSKIH SPOMENIKIH

Na dobro ohranjenih situlah z Vač in Magdalenske gore lahko "preberemo", da so tudi železnodobna ljudstva na naših tleh poznala tekmovanja, na primer dvoboje z ročkami, dirke z vozovi in glasbena tekmovanja. Neke vrste tekmovanje je bil tudi lov, saj je bila lovska trofeja nagrada, s katero je lovec dokazoval moč in prestiž.

Kakšno vlogo so imela tekmovanja v tedanji železnodobni družbi? So bila le del kulturnih svečanosti ali namenjena tudi zabavi udeležencev praznovanj? So bila tekmovalnega značaja, podobna olimpijskim igram?

Ena od interpretacij upodobljenih tekmovanj na situlah je, da naj bi moral veljak za pridobitev ali ohranitev statusa opraviti določena "herojska" dejanja, na primer uloviti trofejno divjad ali se pomeriti v dvoboju z ročkami oz. orožjem na življenje in smrt. Dvoboj z ročkami bi lahko razumeli tudi kot obredno sprejemanje kandidata v razred bojevnikov, saj je bila nagrada čelada, tudi sulica (Merc 2006). Nekateri menijo, da so bili dvoboji del pogrebnih slovesnosti, kjer sta se dvobojevalca bojevala za nasledstvo. Zmagovalec dvoboja je prejel čelado, ki je bila atribut vladarja. O takih junakih beremo v Homerjevih Odiseji in Iliadi (Laharnar 2017).

V nadaljevanju predstavljamo nekaj izbranih situlskih motivov dvobojev rokoborcev, dirk s konji oz. z vozovi in glasbene dvoboje v interpretaciji arheološke stroke.

V virski nekropoli niso našli situl z motivi iger. Znana je najdba le ene situle, na njenem edinstvenem pokrovu pa so upodobljene rogate živali v krogotoku. Zato bomo pobrskali po stilsko dokaj enotni dediščini situlskih spomenikov iz etruščanskega, venetskega, retijskega, dolenskega in spodnještajerskega prostora.

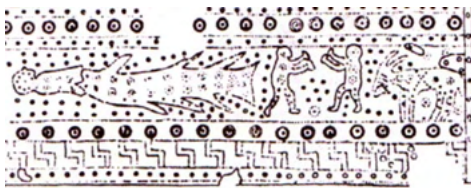

DVOBOJI Z ROČKAMI

Rokoborski in boksarski dvoboji so bili pogosto upodobljeni na reliefih in poslikavah najstarejših sredozemskih civilizacij že od 3. tisočletja naprej. Na mezopotamskih, babilonskih, asirskih in kretsokomikenskih izdelkih so prikazani kot dvoboji bogov in epskih junakov. Zanimivo je, da sta se mezopotamsko upodabljanje epskih prizorov v značilni postavitvi dvobojevalcev, pa tudi govorica simbolov, ohranila in prenesla v druga kulturna območja, tudi v našo situlsko umetnost. Domneva se, da so torej na naših tleh pri oblikovanju situlskih motivov uporabljali orientalsko-grške predloge. Vprašanje pa je, če so se zavedali njihovega arhaičnega mitičnega in simbolnega sporočila (Frelih 1989). Na spodnjih risbah vidimo, da so drže nasproti stoječih si golih dvobojevalcev iz časovno in prostorsko različnih poslikav dokaj podobne.

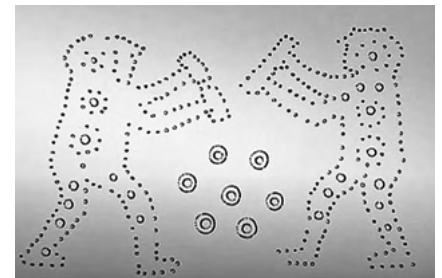

Upodobitev bokсарjev levo na reliefu iz Iraka, okoli 2600 pr. n. št., in desno iz Babilona, okoli 1800 pr. n. št.
Frelih 1989.

Motiv dvobojevalcev z ročkami se pojavlja tudi na posodi bronastodobne (žarnogrobiščne) kulture iz Klein-Gleina na avstrijskem Štajerskem, ki je že v 10. stoletju pr. n. št. poznala tehniko iztolčevanja pik in črt. Desno je detajl motiva.

Frelih 1989, <https://365.rtvsl0.si/arhiv/dokumentarci-izobrazevalni/174243671>. 16. 8. 2024.

So prizori dvobojevalcev z ročkami na situlah primerljivi z grškimi prizori dvobojevalcev – rokoborcev oziroma bokсарjev?

Na slikah v nadaljevanju so upodobljeni rokoborci na dveh grških posodah in dvobojevalci z ročkami na situlah iz različnih najdišč. Vsi izdelki, na grških poslikavah in situlskih, so nastali v 6. oz. 5. stoletju pr. n. št. V vseh primerih so tekmovalci goli. Nasprotnika si stojita nasproti v podobni drži, z eno nogo naprej. Med njima je predmet, ki ga je morda kot nagrado dobil zmagovalec. Dvoboj opazujejo osebe, verjetno sodniki.

Pa vendar je situlska motivika drugačna od grške. Na situlah so dvobojevalci brez las, v pasu imajo jermen, na rokah trak. Najpogosteje se bojujejo za čelado s perjanico. Prav posebna je bila uporaba ročk, ki jih grško-orientalski svet ni poznal. Grški rokoborci in bokсарji so bili upodobljeni goloroki ali pa s trakovi okoli rok.

Ni znano, iz česa so bile ročke narejene. Če so bile namenjene samo zaščiti rok pred poškodbami, so bile verjetno iz usnja ali blaga (Merc 2006), če pa so jih uporabljali za obtežitev rok z namenom okrepitve udarca, so bile najbrž lesene ali kovinske, prekrite z mehko oblogo (Lazar 2011).

Detajl ročk s pasne sponse z Magdalenske gore.

<https://365.rtvsl0.si/arhiv/dokumentarci-izobrazevalni/174243671>. 16. 8. 2024.

Tudi tehnika bojevanja ni znana. Morda je šlo le za spretnostno igro s ciljem zadeti ali izbiti nasprotnikovo ročko oz. zadati udarec v prste in onesposobiti nasprotnika. Nekateri menijo, da je bil boj z ročkami precej surova borilna veščina, podobna grškim borilnim športom – boksu (Lazar 2011).

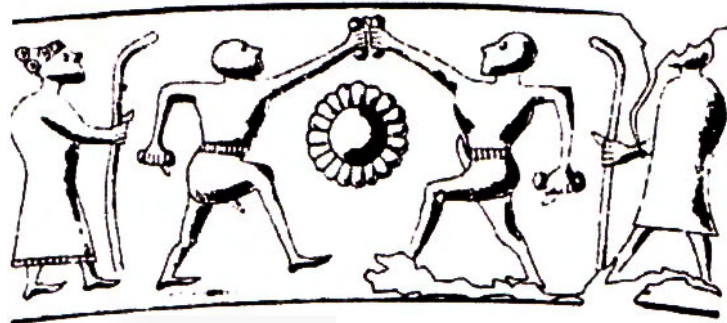
Upodobitev grških boksarjev na keramičnih posodah.

<https://www.perseus.tufts.edu/Olympics/boxing.html>. 20. 8. 2024.

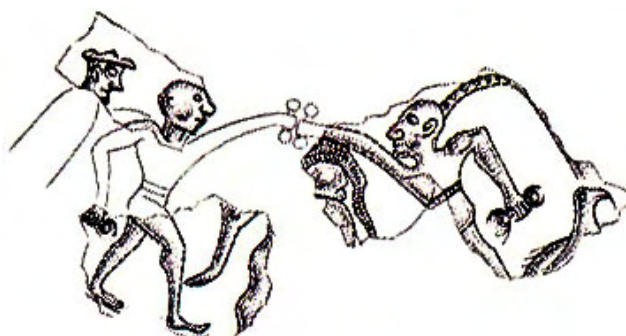
Motiv dvobojevanja z ročkami na situli z Vač: nagrada za zmagovalca je čelada s perjanico.

Turk 2020, Turk 2005.

Motiv dvobojevanja z ročkami na situli z Magdalenske gore: med dvobojevalcema je rozeta oz. sončni kolot z žarki.

<https://365.rtvsl.si/arhiv/dokumentarci-izobrazevalni/174243671>. 16. 8. 2024 in Frelj 1989.

Motiv dvobojevanja z ročkami na pokrovu ciborija (obredne posode) z Magdalenske gore: nagrada za zmagovalca je čelada s perjanico.

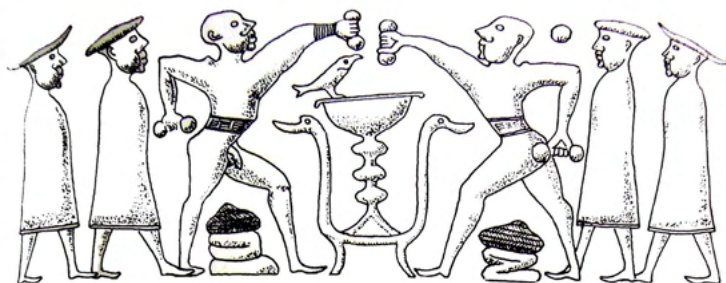
Laharnar 2017.

Motiv dvobojevanja z ročkami na pasni sponi z Magdalenske gore: nagrada za zmagovalca je čelada s perjanico.

Levo je detajl gologlavega dvobojevalca.

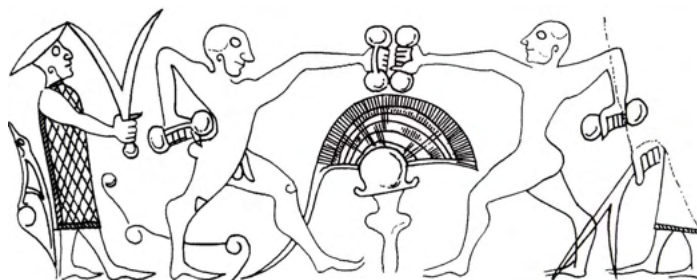
Zakladi tisočletij 1999, Frelih 1989, <https://365.rtvsl.si/arhiv/dokumentarci-izobrazevalni/174243671>. 16. 8. 2024.

Motiv dvobojevanja z ročkami na situli Providence iz Bologne: nagrada je trinožnik.

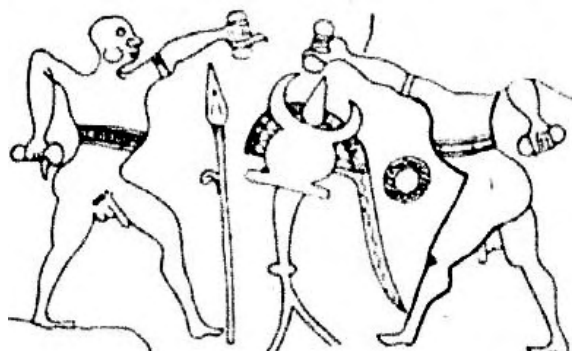
Med nogama obeh tekmovalcev je na tleh položena obleka.

http://stres.a.gape.org/vs/vizualizacija_um/boksarji_na_situlah.pdf. 25. 7. 2024, Turk 2005.

Motiv dvobojevanja z ročkami na situli iz Kuffarna v Avstriji: nagrada je razkošna čelada s perjanico.

Situlen 2009, Frelih 1989.

Motiv dvobojevanja z ročkami na situli iz Matreia na Tirolskem v Avstriji: nagrada je čelada s perjanico in sulica.

<https://365.rtvsl.si/arhiv/dokumentarci-izobrazevalni/174243671>. 16. 8. 2024, Situlen 2009, Frelih 1989.

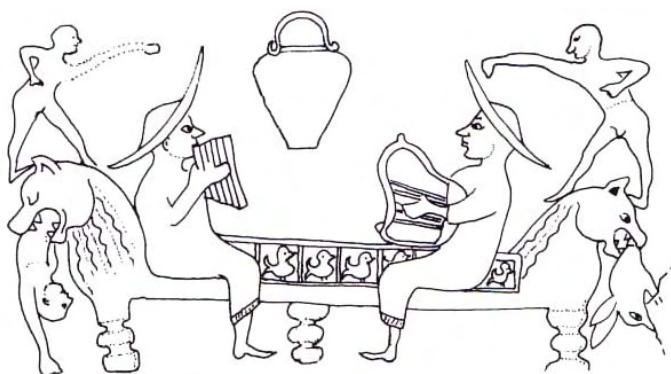
GLASBENA TEKMOVANJA

Na situlskih motivih je kombinacija dvobojev, konjskih dirk in glasbenih tekmovanj pogosta. Vlada naj bi se tako kot z drugimi dosežki moral dokazati tudi kot sposoben glasbenik (Turk 2020). Glasbeniki igrajo na trstenke oz. panove piščali, lire, harfe ali rogove. Morda so na gostijah z glasbenim dvoboji zabavali goste (Merc 2006).

Na situli Providence iz Bologne so trije prizori glasbenikov. Na levi risbi je motiv dveh glasbenikov s trstenkami, ki si sedita nasproti. Med njima je posoda na razčlenjeni nogi, na njej ptič, za glasbenikoma sta opazovalca; morda sta sodnika. Prizor razlagajo kot glasbeni dvoboj. Na desni sta glasbenika s trstenkami in liro.

Merc 2006, Turk 2005.

Na motivu situle Certosa iz Bologne si glasbenika sedita nasproti na bogato okrašeni klopi. Levi igra na trstenke, desni na liro ali harfo, med njima je situla. Verjetno gre za glasbeno tekmovanje. Za obema glasbenikoma sta dvobojevalca z ročkami.

<https://www.alamy.com/stock-photo/from-situla.html?sortBy=relevant>. 27. 7. 2024, Turk 2005.

Na motivu situle z Vač je upodobljen glasbenik s trstenkami; strežnik mu ponuja pijačo, ki jo zajema iz situle.

http://stres.a.gape.org/vs/vizualizacija_um/virtualni_m_slovenstva/situla_vrc_vace/problemi_slo_simbolov_vrc_vace/simbol_smrti_in_vzpona_moci.jpg. 18. 8. 2024.

Levo je prizor glasbenika z liro s situle z Magdalenske gore, desno pa prizor glasbenika s trstenkami s situle iz Welzelacha na Tirolskem v Avstriji. Murgelj 2020, Turk 2005.

KONJSKE DIRKE Z VOZovi IN Jahaške DIRKE

Konjske dirke so sodile med prestižne prireditve, ki so železnodobne velikaše še posebej heroizirale kot nosilce junaške tradicije. Ni znano, ali so potekale v okviru pogrebnih obredov ali ob drugih svečanostih (Teržan 2014). O konjskih dirkah pričajo motivi na situlah in pridatki konjske opreme v grobovih lastnikov situl in konjev. Tudi ti motivi so na situlah iz različnih najdišč dokaj podobni.

Na situlah sta upodobljeni dve vrsti tekmovanj s konji:

- dirke z dvokolesnimi vozovi in
- jahaške dirke.

Na situlskih prizorih so pred konjsko vprego pogosto upodobljeni mošje, ki imajo v rokah kotličce. Možno je, da so bili kotličci nagrada zmagovalno vprego, v njih pa naj bi bila voda ali hrana za konje.

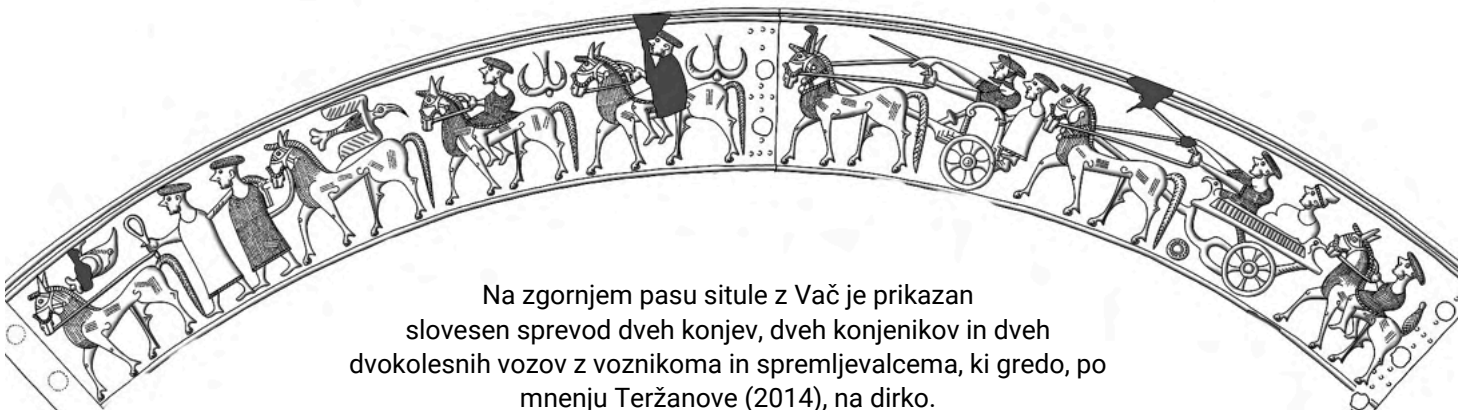
Na sliki je motiv s situle iz Kuffarna.

Teržan 2014.

Kotličci so bili pogosti pridatki pri konjskih pokopih. Na sliki je bronast kotlič iz Medvedjeka pri Velikem Gabru.

Arheološka podoba Dolenjske 2009.

Na zgornjem pasu situle z Vač je prikazan slovesen sprevod dveh konjev, dveh konjenikov in dveh dvokolesnih vozov z voznikoma in spremljevalcema, ki gredo, po mnenju Teržanove (2014), na dirko.

Laharnar 2017, <http://www.vace.si/FOTOGRAFIJE-MIRKO-PUKL.htm>. 18. 8. 2024.

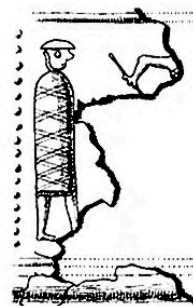
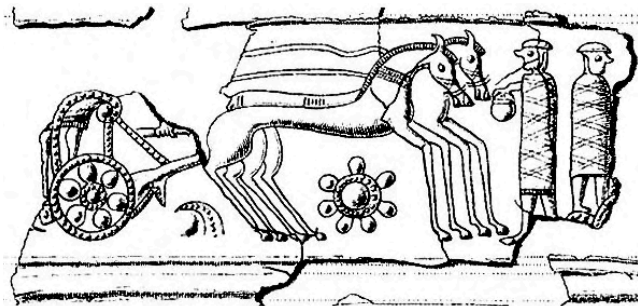
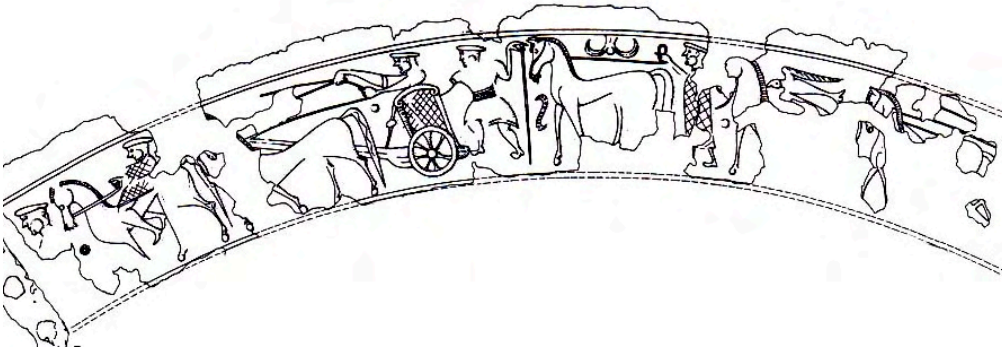
Detajla situle z Vač:
dvokolesna vozova z
voznikoma.

Laharnar 2017,
<http://www.vace.si/FOTOGRAF>
IJE-MIRKO-PUKL.htm. 18. 8.
2024.

Tudi na situli iz Dolenjskih
Toplic je upodobljen sprevod
konj, jezdecev in vpreg.

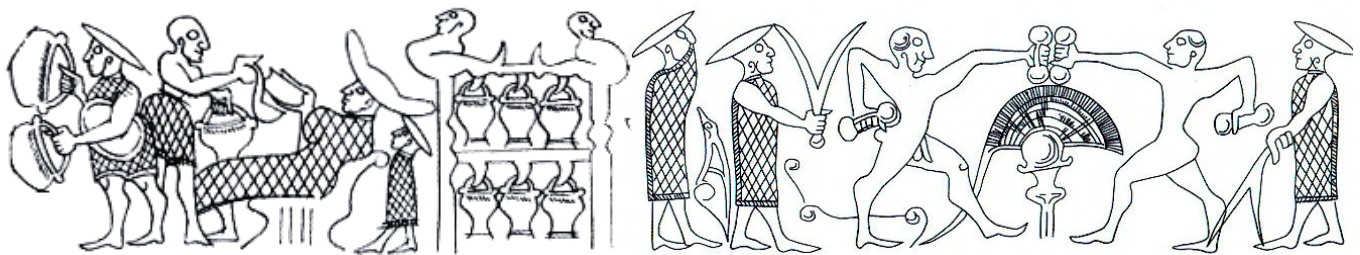
Turk 2005.

Na situli iz Moritzinga na Južnem
Tirolskem v Italiji je pred
dvovprego moški s kotličem v roki
kot nagrado za zmagovito vprego.

Turk 2005.

Zanimiva je razlaga prizorov na situli iz Kuffarna iz Avstrije, kot jo navaja Teržan (2014). Ta situla ima samo en pas. Na spodnji risbi je ta pas razpolovljen, da so opisani detajli boljše razumljivi.

Prizor sestavljajo trije motivi: pogostitev, dvoboj in konjske dirke. Na motivu zgoraj levo na prestolu sedi veljak v dolgem oblačilu in s širokim klobukom. Streže mu gologlav moški v kratkem krilu. V zajemalki ponuja pijačo iz situle. Za njima je shramba s šestimi situlami z zalogo pijače za gostijo. Na stojalu sedita atleta, ki gledata proč in dajeta vtis varovanja zaloge. Ob stojalu je deček z enako obleko in pokrivalom kot odrasle osebe – dostojanstveniki in razsodniki. Morda je sin in prestolonaslednik. Levo od pivske scene je stran obrnjen moški s kratkim krilom in ploščatim pokrivalom. Ta je že del motiva s konjsko dirko. Drži dva kotlička, pod pazduho ima ploščat predmet.

Med pivsko sceno in konjsko dirko je motiv rokoborcev, ki se bojujeta za razkošno čelado. Dvoboj spremljata razsodnika; z dvokrakima palicama kažeta na zmagovalca. Za levim razsodnikom je oseba, ki prekriva usta in opozarja na molčečnost. Pred njim je ptica z dvignjenim kljunom.

V tretji sceni (spodnja risba) je starter, ki s palico daje znak za začetek dirke. Ob njem je deček (morda isti kot za prestolom), ki opazuje in se uči pravil igre. Petelin za dečkom je simbol tekmovalnosti. Jahači so startali, zadnji ima v roki palico za vzpodbujanje konja. Dirka je v polnem teku, konji imajo dvignjene noge. Prvi jahač gleda nazaj in preverja, če ga kdo lahko prehit. Na cilju ga čaka oseba z dvema kotličkoma (prvi mož skrajno levo zgoraj). Kotlička sta nagrada za zmagovalca oz. konja, morda z vodo ali hrano za konja. Veljak na prestolu je obrnjen proti zmagovalcu in mu nazdravlja. Morda je lastnik konj, jahači pa so, sodeč po drugačnih pokrivalih, najeti dirkači.

Tako interpretacijo situlske pripovedi potrjujejo tudi pridatki v grobu veljaka, v katerem je bila ta situla. V grobu so našli meč z nožnico, udarni nož, sulične in puščične osti, fibule in poleg situle pivski komplet, ki je upodobljen na situli. Grobni pridatki in prizori na situli raziskovalce napeljujejo na možnost, da je bil veljak, upodobljen na prestolu, aristokratski bojevnik in lastnik zmagovalnih konj (Teržan 2014).

TUDI VIRSKI VELJAKI SO BILI KONJENIKI

O konjenikih pričajo tudi pridatki v grobovih pripadnikov bojevniško-konjeniškega sloja v dolenski skupnosti.

Zelo izpovedni so prav grobovi iz virske gomile št. 48. Ob grobovih bojevnikov – konjenikov so bili pogosti pokopi konj, ki so jih obredno žrtvovali za spremstvo pokojnika v oni svet. Poleg standardne bojne opreme so v njihovih grobovih našli konjsko opremo, na primer dele žval, razdelilne gumbe za jermene, koščene brzde in okrasne ploščice – falere, ob konjskih skeletih pa bronaste kotličče z ročajem. Podobni pokopi bojevnikov in žrtvovanih konj so bili odkriti v bodisi skeletnih bodisi žarnih grobovih v pokrajinah med Apenini, Alpami in Podonavjem. V mnogih konjskih grobovih so bili pridani bronasti kotličči, kar kaže na ritualno povezavo kotliččev z žrtvovanimi konji (Teržan 2014).

Možno je, da so se tudi dolenski železnodobni konjeniki udeleževali tekmovanj izven lokalnega okolja. Na to nakazuje najdba trinožnika v Novem mestu v bogatem grobu s pridatki bojne in konjske opreme ter voza. Trinožnik je bil v Novo mesto uvožen iz italskega sveta, prav tam pa so bil trinožniki tudi zmagovalna trofeja na konjskih dirkah. Morda se je pokojni veljak udeležil tamkajšnjih iger in zmagal (Teržan 2014).

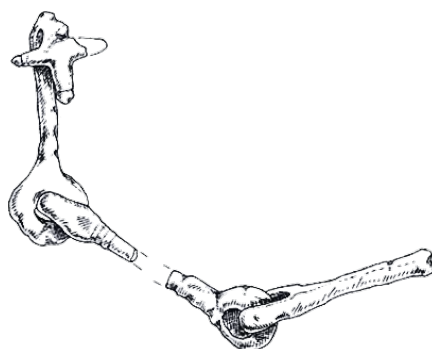
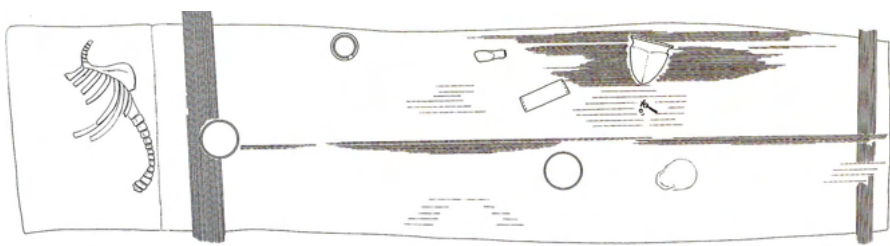
Trinožnik iz Novega mesta – nagrada za zmagovalca.

Odsevi prazgodovine v bronu 2012.

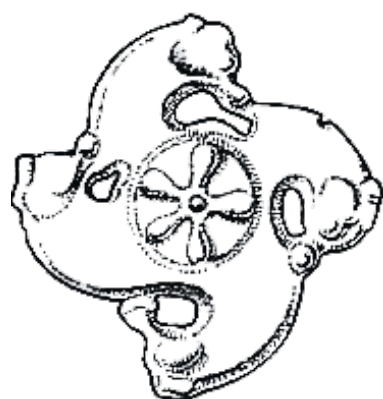
Fotografija (in risba) izkopa groba virskega bojavnika – konjenika, imetnika negovske čelade. Čelada je ob zgornjem robu. Ob pokojniku je bil pokopan konj; vidni so ostanki konjskega skeleta.

Gabrovec 2006.

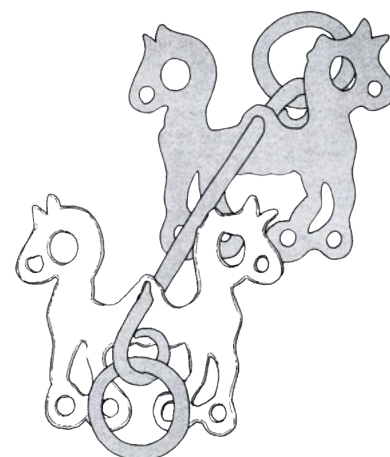
Najdbe delov konjske opreme so v virski nekropoli pogoste. Na sliki so železne žvale.

Gabrovec 2006 in 2008.

Levo je okrasna falera v podobi konjskih glavic, desno pa rekonstrukcija domnevne konjske brzde.

Gabrovec 2008.

9. ANTIČNE OLIMPIJSKE IGRE

Grki so že v 9. in 8. st. pr. n. št. prirejali športne igre v čast svojim bogovom. S športnimi igrami so krepili telesno izurjenost, bojevniške veščine ter dokazovali pogum in vztrajnost. Tekmovanja so bila del vzgoje, namenjena predvsem usposabljanju bojevnikov.

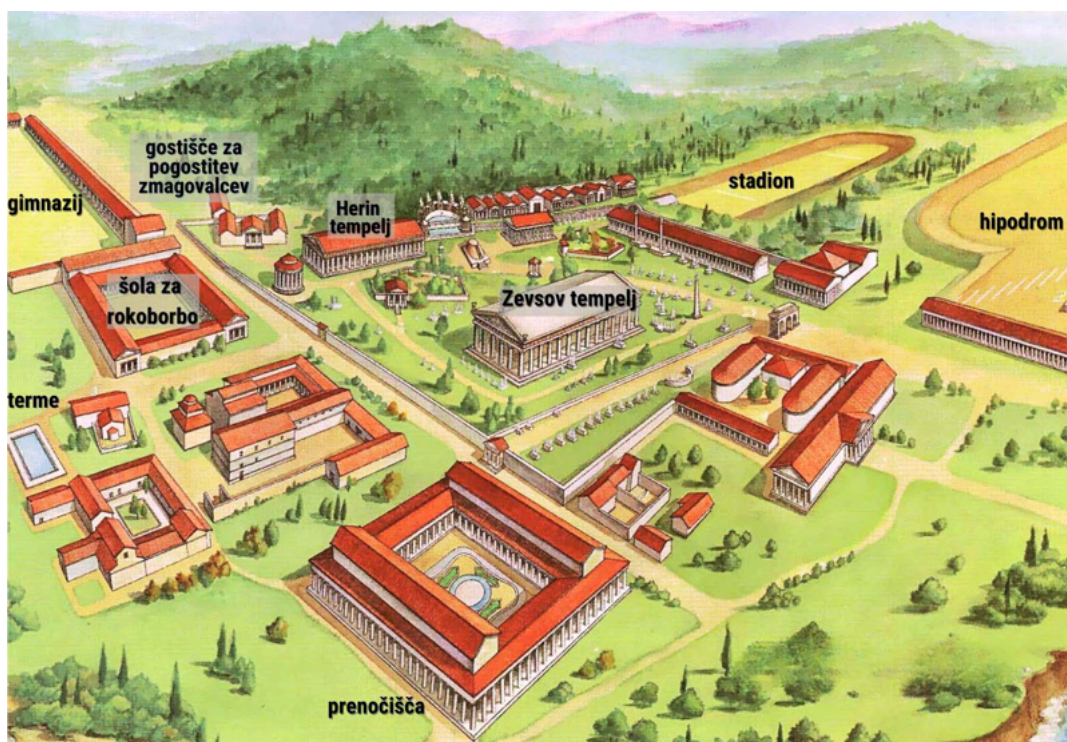
Prirejeno po <https://www.britannica.com/place/Olympia-ancient-site-Greece>. 11. 8. 2024.

Tekmovanja so prirejali ob različnih slovesnostih v več krajih. Nekatera so prerasla v vsegrški dogodek, kot na primer v Olimpiji in v Delfih. Prireditve so bile pravi festivali, saj so športne igre spremljala obredna žrtvovanja, glasbene, pevske in literarne prireditve ter gostije.

Prve zabeležene antične igre so potekale leta 776 pr. n. št. v Olimpiji na Peloponezu, potem pa vsake štiri leta do leta 393, ko jih je rimski cesar Teodozij prepovedal. Smatral jih je kot poganski obred, ki je ogrožal že uveljavljeno krščanstvo v rimskem cesarstvu. S tem je 1200-letna tradicija olimpijskih iger zamrla.

Obdobje med dvema zaporednima prireditvama so imenovali »olimpiada«.

V Olimpiji, antičnem svetišču, posvečenem bogu Zevsu, so nastala tekmovališča s hipodromom, stadionom in objekti za treniranje tekmovalcev. Posebna prostora sta bila »gimnazij«, univerzitetni kompleks za treninge, izobraževanje in druženje, ter »palestra«, šola za rokoborbo.

Model antične Olimpije.

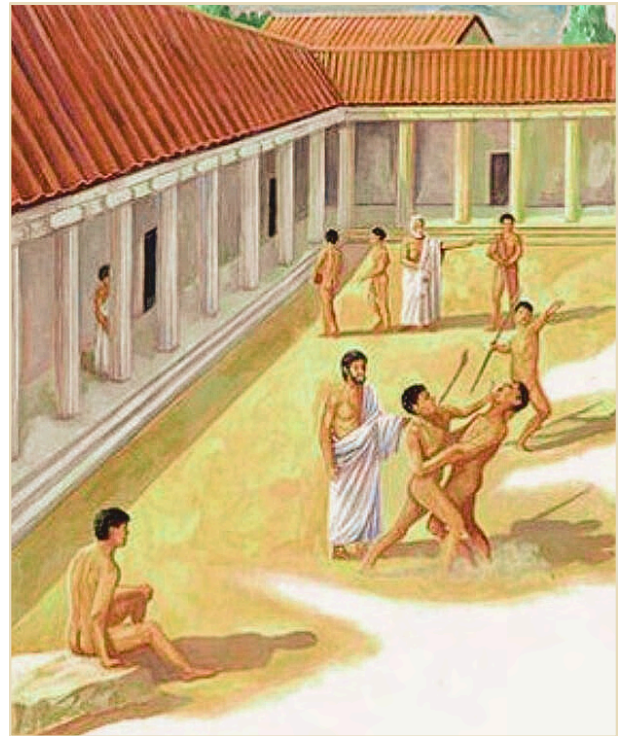
Prirejeno po <https://idol-man.blog/2021/03/28/ancient-olympia/>. 11. 8. 2024.

Olimpija danes. Mesto so večkrat prizadeli potresi in poplave. Ruševine so prekrile naplavine in šele v 19. stoletju so objekte pod njimi razkrila arheološka izkopavanja.

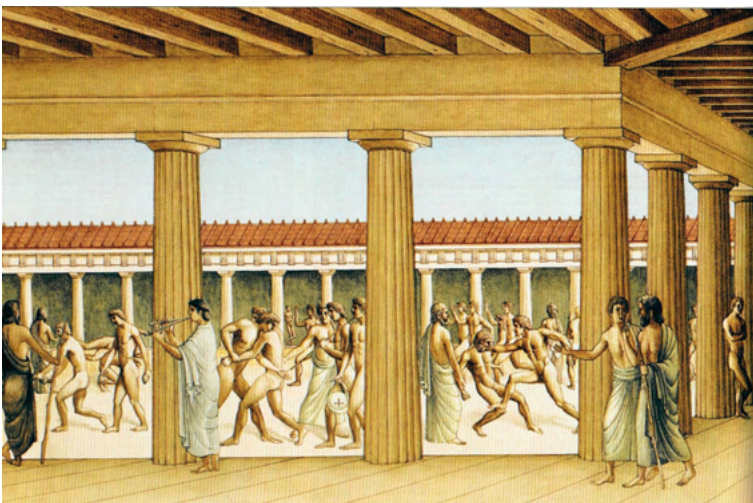
Ruševine objektov v Olimpiji

Prirejeno po <https://www.biblicalarchaeology.org/daily/ancient-cultures/daily-life-and-practice/ancient-olympics-like/>. 11. 8. 2024.

Sliki levo in zgoraj: Vikatou, 2006.

Gimnazij je bil center za izobraževanje, telesno vadbo in druženje. Tu so trenirali goli atleti. Ime izhaja iz starogrške besede *gymnós*, ki pomeni nag, gol.

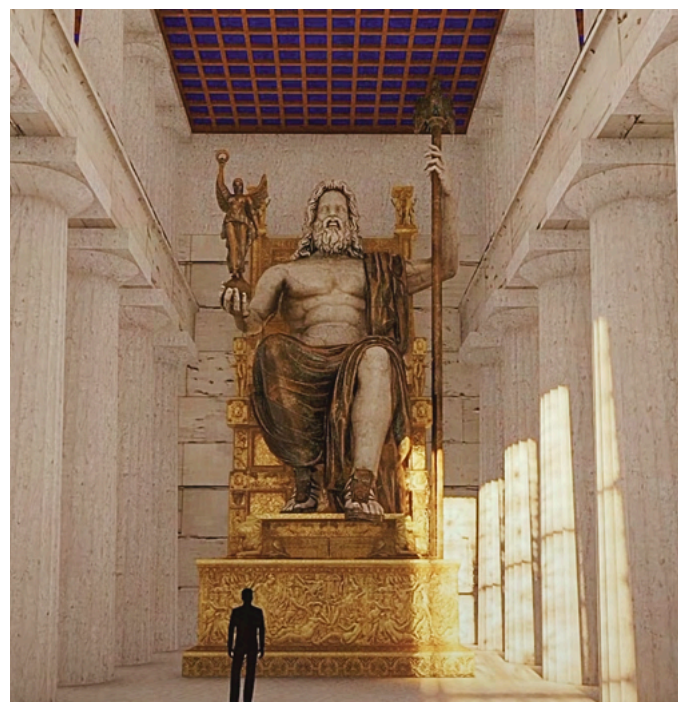
Igre so bile sprva enodnevni dogodek, pozneje so se odvijale pet dni.

V času iger naj bi veljalo premirje med vojskujočimi grškimi mestnimi državicami, da bi omogočili varno pot športnikom in gledalcem v Olimpijo ter nazaj domov.

Mesec pred začetkom iger so tekmovalci prišli v mesto Elida blizu Olimpije, kjer so se pripravljali na tekmovanja.

Dva dni pred začetkom je procesija atletov, trenerjev, uradnikov, obiskovalcev s konji in vozovi krenila po »Sveti cesti« v 50 km oddaljeno Olimpijo.

Iger se je udeležilo več deset tisoč gledalcev iz vseh delov Grčije in njenih kolonij. Potovanje v Olimpijo je bilo hkrati romanje v svetišče, posvečeno Zevsu. V templju je stal 13 m visok kip Zevsa.

Rekonstrukcija Zevsovega kipa v Zevsovem templju v Olimpiji.

<https://www.youtube.com/watch?v=xnRPkpUGi84&t=356s>. 11. 8. 2024.

Tekmovalci so pred Zevsovo podobo prisegli, da bodo igrali pošteno, da so doma trenirali vsaj 10 mesecev in se držali diete. Sodniki so skrbeli za dosledno upoštevanje pravil, kršitve so kaznovali s plačilom globe.

Na tekmovanjih so lahko sodelovali svobodni moški grškega rodu. Ženskam ni bilo dovoljeno tekmovati; sodelovale so lahko le kot lastnice tekmovalnih konj ali vpreg. Atleti so imeli trenerje, ki so načrtovali vadbe in prehrano; imeli so mesno dieto.

Nastopali so goli. Obvezno je bilo obredno mazanje telesa z oljem.

Tekmovalci so se pomerili v tekah, skokih v daljino, metanju diska in kopja, borilnih športih ter dirkah z vozovi in konji.

Pomembni so bili samo zmagovalci. Sebi, svojemu rodu in svoji mestni državi so prinesli veliko slavo.

Okronali so jih z venci, spletenimi iz oljčnih vejic, ki so jih z zlatim srpom porezali s svete oljke za Zevsovim templjem. To drevo naj bi posadil Herkul, kar je nagradi dodalo mitski pomen.

<https://quizlet.com/370806851/the-olympic-games-in-ancient-greece-flash-cards/> in [https://www.alamy.com/stock-photo/ancient-olympics-athlete.html?](https://www.alamy.com/stock-photo/ancient-olympics-athlete.html?sortBy=relevant)
sortBy=relevant. 11. 8. 2024.

Zmagovalci so se vračali domov na svečanih vozovih. Postavili so jim kipe v domačem mestu ali v Olimpiji. Postali so častni državljani, opevali so jih v odah. Imeli so razne privilegije, na primer davčne olajšave, brezplačno prehranjevanje v mestni hiši, nekateri so dobili denarne nagrade.

Za mnoge olimpijce sta bila oboževanje množice in možnost, da zaradi svojih sposobnosti dosežejo nesmrtnost, največja nagrada.

Športna tekmovanja je opisoval Homer v Iliadi. Motivi športnikov so upodobljeni na poslikavah vaz in krožnikov, na reliefih, atletski liki pa so bili vzor kiparjem in slikarjem za ustvarjanje herojev in božanstev.

OLIMPIJSKE ŠPORTNE DISCIPLINE

TEK - ŠPRINT

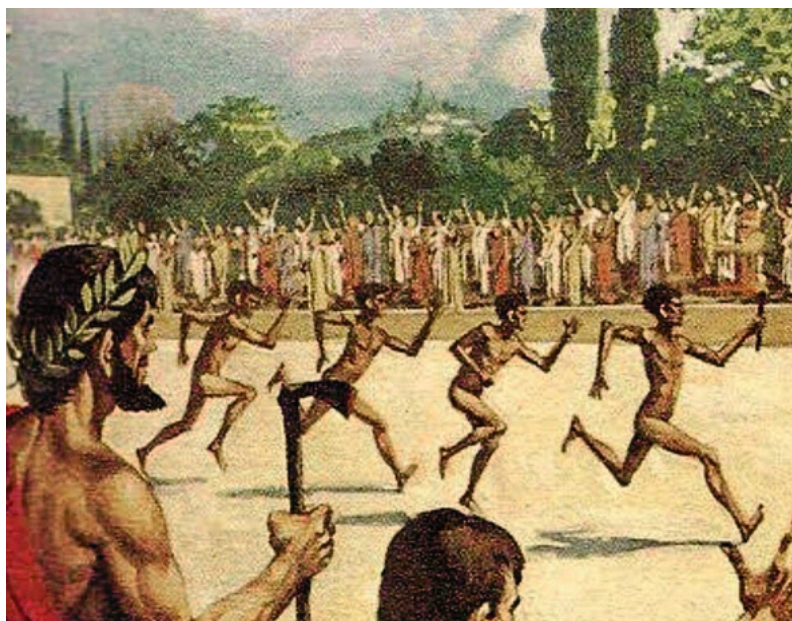
Šprint je bil prvi in dolgo edini šport na antičnih olimpijskih igrah.

Tekli so bos na različnih dolžinah:

- enojni šprint v dolžini stadiona (200 m),
- dvojni šprint v dolžini dveh stadionov (400 m),
- tek na dolge proge v dolžini 7 do 24 stadionov (1300–4600 m).

<https://www.metmuseum.org/perspectives/articles/2021/7/ancient-greek-olympic-games>. 11. 8. 2024.

https://grand-roleplay-campaign.fandom.com/wiki/The_Olympic_Games. 11. 8. 2024.

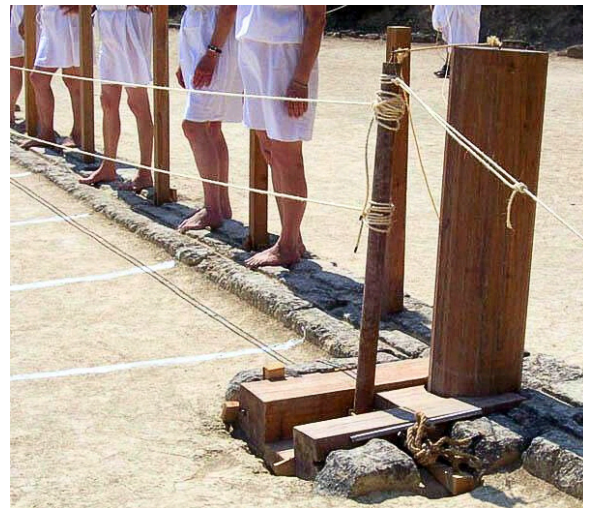
Vhod na stadion.

<https://unfoldinggreece.com/archaeological-site-of-ancient-olympia/>. 11. 8. 2024.

Rekonstrukcija antičnega stadiona.

<https://nemeangames.org/en/the-ancient-basis-for-the-modern-nemean-games/> 11. 8. 2024.

Startna črta na tleh je bil kamnit prag z utori za oprijem nožnih prstov, nad njim pa vrv, ki je ob spustu zaznamovala začetek teka.

<https://nemeangames.org/en/the-ancient-basis-for-the-modern-nemean-games/>. 11. 8. 2024.

TEK V HOPLITSKI OPREMI

Atleti so tekli v bojni opremi: s čelado, ščitom in ščitniki na golenih in rokah. Športna disciplina, ki je bila tudi vojaško urjenje, je dobila ime po vojakih – pešakihi, ki so jih imenovali hopliti. Pretekli so dolžino enega ali dveh stadionov (200 do 400 m). Zaradi teže opreme – okoli 6 kg in velikih ščitov so bili pri obratih okorni.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Hoplitodromos>. 11. 8. 2024.

<https://www.etsy.com/listing/1233289945/>. 11. 8. 2024.

Sliki levo:
http://www.stephanecompoint.com/41,,4695,en_US.html
<https://kids.nationalgeographic.com/history/article/first-olympics>. 11. 8. 2024.

PENTATLON - PETEROBOJ

Pentatlon je bil sestavljen iz pet disciplin:

- teka,
- meta diska,
- meta kopja,
- skoka v daljino in
- rokoborbe.

Tek in rokoborba sta bila tudi samostojni disciplini.

<https://www.uipmworld.org/history>. 11. 8. 2024.

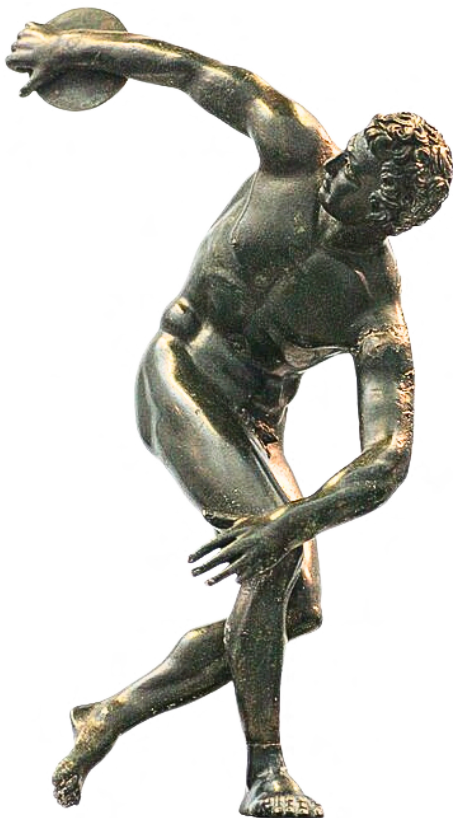
MET DISKA

Disk je bil sprva iz kamna, kasneje iz železa, svinca ali bronca.

V površino so bili vgravirani krogi, pike ali križi. Teža in velikost sta bili različni: od 2 do 6 kg, premer od 20 do 30 cm.

Sprva so metalci disk vrgli le z močjo rok in z obratom telesa, kasneje pa se je dodal vrtljaj celotnega telesa, kot ga poznamo danes.

Redko so disk vrgli več kot 30 m.

Metalec diska, reprodukcija Mironovega kipa v bronu.
<https://en.wikipedia.org/wiki/Discobolus>. 12. 8. 2024.

<https://hyperallergic.com/447769/the-political-uses-of-a-figure-of-male-beauty-from-antiquity/>. 11. 8. 2024.

Bronast disk, darovan bogu Zevsu.
https://en.wikipedia.org/wiki/Ancient_Olympic_pentathlon. 12. 8. 2024

MET KOPJA

Atletsko kopje je bilo izdelano iz bezgovega lesa, debelo za prst in dolgo do 2 m.

Na sredini je bilo ovito z usnjenim trakom, ki se je med letom odvijal in kopju dal spiralno pot. S tem sta se povečali natančnost in dolžina meta.

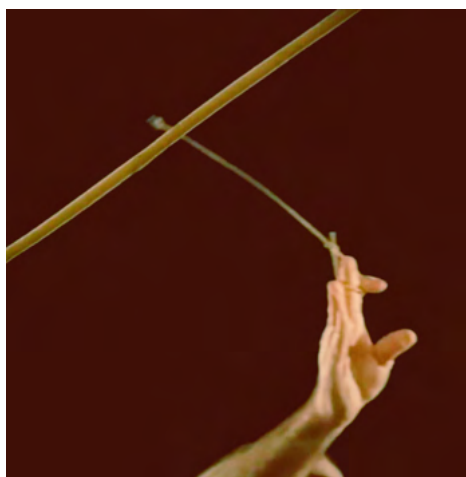
Konica kopja se je razlikovala glede na cilj. Za met na daljavo je bila konica topa, za preboj tarče pa koničasta.

Metalec je vzel zalet, tekel do oznake, stegnil roko s kopjem nazaj, nato je iztegnil drugo roko naprej in sunil kopje.

Najdaljši met več kot 100 m.

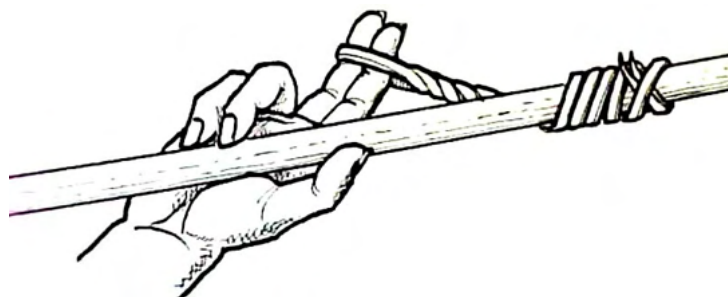

<https://www.sport-olympic.gr/sp/index.php/olympic-games/ancient-olympic-games/19212-ancient-olympic-games-ancient-olympic-events-javelin>. 12. 8. 2024.

Usnjen trak na kopju.

<https://www.youtube.com/watch?v=JoFO-ymVsys&t=6s>. 12. 8. 2024.

<http://xilrin.wikidot.com/amentum>. 12. 8. 2024.

<https://mx.pinterest.com/pin/ancient-greece-javelin-thrower-bronze-paperweight-greek-etsy-486529566008016327/>. 13. 8. 2024.

<https://www.hellenicaworld.com/Greece/Ancient/en/Olympic3.html>. 13.8. 2024.

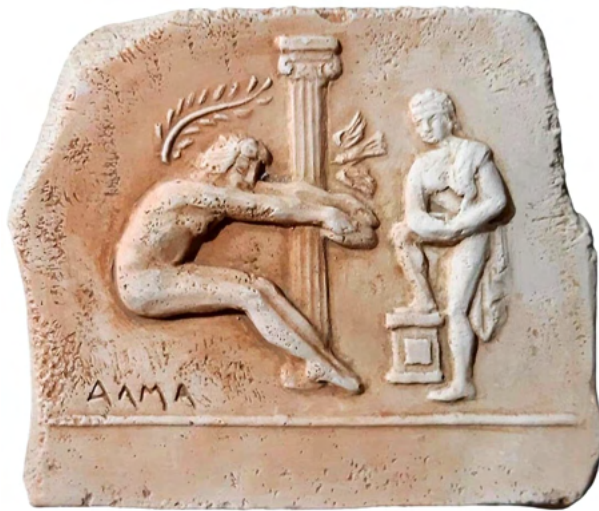
SKOK V DALJINO

Tekmovalc je v enem poskusu naredil več zaporednih skokov.

V rokah je za večji zagon držal utež iz kamna ali bron (teža do 4 kg).

Pri odzivu je zamahnil z utežmi in se s silnim zamahom naprej odrinil v skok. Med skokom je zanihal nazaj, pred doskokom naprej – to mu je dalo nov zalet.

Skakalce so za boljši ritem spremljali glasbeniki s flavtami.

<https://www.etsy.com/listing/1233289945/>. 12. 8. 2024.

http://www.albertominetti.it/albertominetti.it/Palaeo_Loco_Blog/Entries/2002/11/17_Halteres_used_in_ancient_Olympic_Long_jump.html. 12. 8. 2024.

<https://www.khanacademy.org/humanities/ancient-art-civilizations/greek-art/beginners-guide-greece/a/olympic-games>. 12. 8. 2024.

Prirjeno po
[https://en.wikipedia.org/wiki/Halteres_\(ancient_Greece\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Halteres_(ancient_Greece))
<http://ancientolympics.arts.kuleuven.be/eng/TC003EN.html>.
12. 8. 2024.

https://x.com/Jason_AW/status/1759948805317828885. 12. 8. 2024.

<http://ancientolympics.arts.kuleuven.be/eng/TC003EN.html>.
12. 8. 2024.

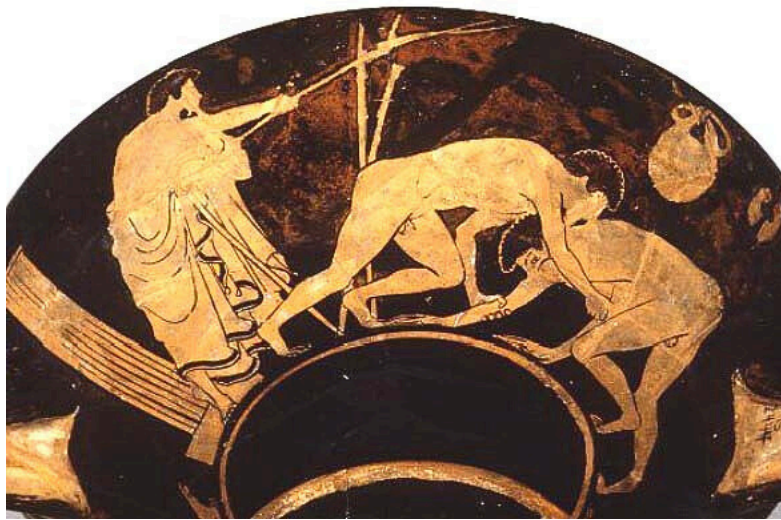

ROKOBORBA

Rokoborba je bila del peteroboja, pa tudi samostojna disciplina.

Rokoborci so se borili golih rok.

Prepovedano je bilo grizenje nasprotnika, vtikanje prstov v oči ali druge dele telesa, lomljenje prstov, udarjanje in brcanje. Dovoljeno je bilo dušenje in davljenje. Nekateri so si obrili glavo, da jih niso vlekli za lase.

<https://www.perseus.tufts.edu/Olympics/wrestling.html>. 12. 8. 2024.

Če so bila pravila kršena, je sodnik kršitelja udaril s palico ali bičem.

Rokoborcev niso ločili po kategorijah glede na težo. Vsak se je boril z nasprotnikom, ki mu ga je določil žreb. Kasneje so rokoborce ločili po starosti: fantje in odrasli moški.

Domnevno sta obstajali dve kategoriji: 1. cilj rokoborcev je nasprotnika vreči na tla, 2. rokoborca se borita do vdaje, poraženec dvigne desno roko in iztegne kazalec.

Zmagal je tisti, ki je z različnimi tehnikami nasprotnika trikrat vrgel na tla tako, da se je ta dotaknil tal s hrbtom, rameni ali boki. Časovne omejitve ni bilo, zato je bila pogosta taktika utrujanje nasprotnika.

<https://www.pinterest.com/pin/404901822727381471/>. 12. 8. 2024.

<https://www.wrestling.com.au/about/history-of-wrestling>. 12. 8. 2024.

BOKS

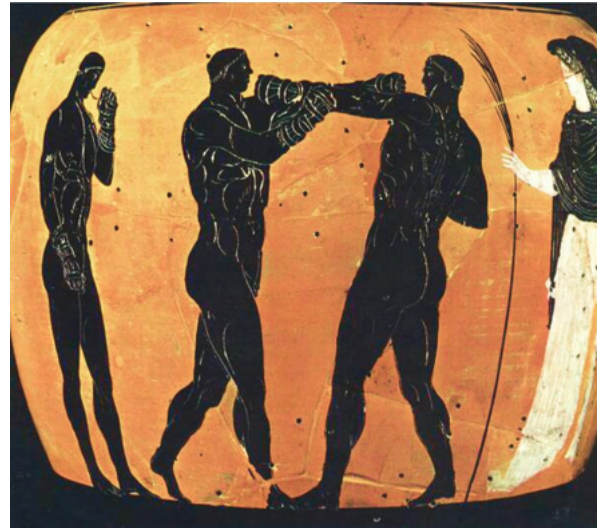
Boksarji so imeli sprva okoli rok zaščitne ovoje iz usnja, kasneje pa usnjene rokavice z ostrimi robovi.

Dovoljene so bile vse vrste udarcev samo z rokami. Pogosti so bili udarci v glavo, tudi smrtni. Boksar je lahko nasprotnika udarjal tudi potem, ko je bil ta že na tleh.

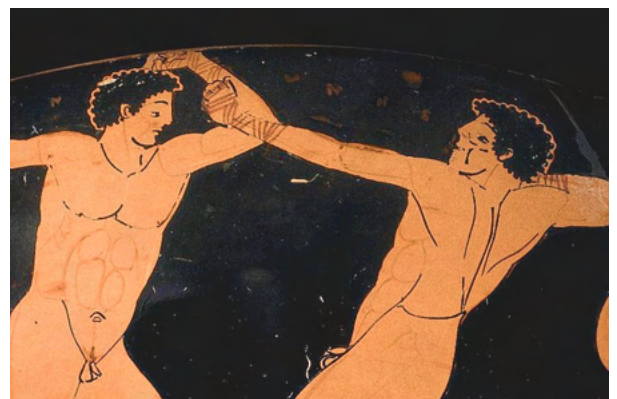
Cilj boksarja je bil, da je nasprotnika spravil v nezavest ali ga prisili, da se je vdal, kar je nakazal z dvigom kazalca.

Tekmovanje je trajalo eno rundo brez časovne omejitve. Runda je trajala, dokler nasprotnik ni priznal poraza. Zato je bila pogosta taktika utrujanje nasprotnika.

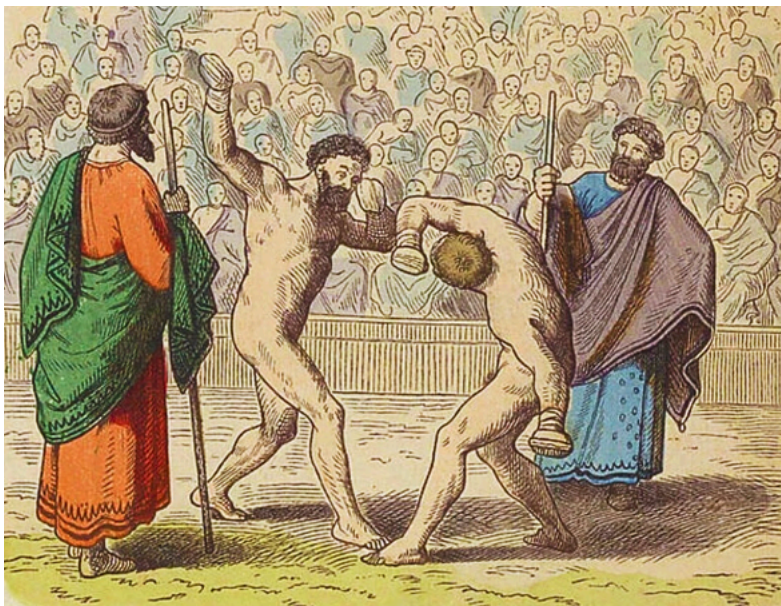
Težnostnih kategorij ni bilo, dvoboji so bili pogosto neenakovredni, nasprotnika so določili z žrebom.

https://en.wikipedia.org/wiki/Ancient_Olympic_Games. 12. 8. 2024.

<https://www.khanacademy.org/humanities/ancient-art-civilizations/greek-art/beginners-guide-greece/a/olympic-games>. 12. 8. 2024.

<https://www.mediastorehouse.com/fine-art-finder/artists/german-school/ancient-greek-boxing-coloured-engraving-22450818.html>. 12. 8. 2024.

<https://www.onwardathletics.com/blogs/onwardu/origins-of-boxing-history-and-evolution-of-boxing-gloves>. 12. 8. 2024.

<https://www.sport-olympic.gr/sp/index.php/olympic-games/ancient-olympic-games/19211-ancient-olympic-games-ancient-olympic-events-boxing>. 12. 8. 2024.

PANKRATION

Je kombinacija boksa in rokoborbe. Borili so se z golimi pestmi, pozneje so uporabljali usnjene jermene, ovite okoli rok in podlakti. Dovoljene so bile vse taktike, razen grizenja in vtikanja prstov v oči, nos in usta. Zvijali so roke, prste, noge, se metali na tla in davili.

<https://www.khanacademy.org/humanities/ancient-art-civilizations/greek-art/beginners-guide-greece/a/olympic-games-in>
<https://historyaffairs.com/the-ancient-greek-pankration-a-brutal-yet-revered-combat-sport/>. 12. 8. 2024.

Ker ni bilo skoraj nobenih omejitev glede tehnik bojevanja, je bila najbolj surova in krvava disciplina, ki se je končala tudi s smrtjo. Cilj je bila vdaja poraženca, kar je pokazal z dvignjenim kazalcem. Za zmago je veljal tudi uboj nasprotnika.

Tekmovalcev niso ločili po kategorijah. Vsak se je boril z nasprotnikom, ki mu ga je določil žreb. Kasneje so jih ločili po starosti: mlajši od 18 let in odrasli moški.

Ta disciplina je simulirala boj na življenje in smrt z golimi rokami, kot je potekala na bojišču.

Izkazana moč in strategija sta zmagovalcu prinesla velik ugled.

<https://www.vokrugsveta.ru/article/346405/>. 12. 8. 2024.

TEKMOVANJE VPREG – KONJSKE DIRKE

Potekale so na hipodromu v dolžini okoli 600 m v dveh disciplinah:

- Dirke z dvokolesnimi vozovi in dvema ali štirimi konji. To je bilo prestižno tekmovanje, na katerem so se postavljali aristokrati, ki so voznike oz. jahače najeli. Zmaga pa je pripadla lastniku vprege ali konja. Vozniki so bili edini tekmovalci na tekmovanjih, ki so bili oblečeni. Lastnice vozov so lahko bile ženske in v primeru zmage vprege tudi one zmagovalke.
- Dirka jahačev.

Vozovi so bili iz lesa, vrbovih šib, usnjenih trakov in poslikani.

Konjske dirke so bile med gledalci zelo priljubljene. Nesreče med dirko so bile sestavni del te discipline, kar jo je naredilo še bolj spektakularno.

<http://ancientolympics.arts.kuleuven.be/eng/TC008bEN.html>. 12. 8. 2024.

<https://www.khanacademy.org/humanities/ancient-art-civilizations/greek-art/beginners-guide-greece/a/olympic-games>. 12. 8. 2024.

https://en.wikipedia.org/wiki/Apobates_Base#/media/File:Monument_pedestal_Krates_victory_S399_ancient_agora_museum_Athens.jpg. 12. 8. 2024.

<https://www.greecehighdefinition.com/blog/the-significance-of-the-horse-in-ancient-greece>. 12. 8. 2024.

<https://luminarc.su/res/imgedit-081579.html>. 12. 8. 2024.

<https://luminarc.su/kay/ancient-olympic-games-chariot-racing.htm>. 12. 8. 2024.

<https://luminarc.su/res/imgedit-081579.html>. 12. 8. 2024.

HERINE IGRE

Na olimpijskih igrah poročene ženske niso smele sodelovati niti se jih udeležiti kot gledalke, razen če so bile lastnice tekmovalnih konj ali vpreg. Zato so organizirale svoj športno-religiozni ritual – Herine igre v čast boginji Heri, Zevsovi ženi.

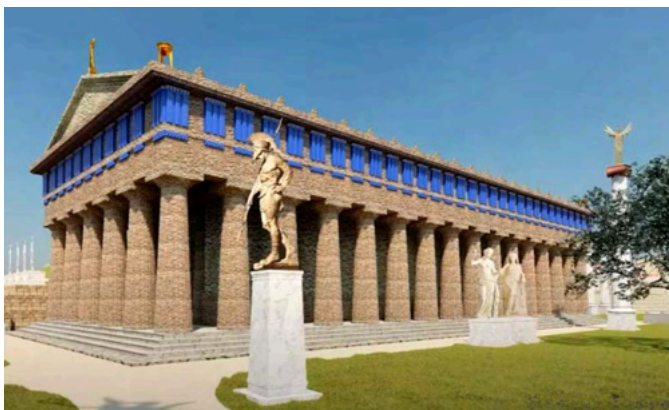
Herine igre so se odvijale v Olimpiji prav tako vsake 4 leta.

Tekmovale so lahko le neporočene ženske. Oblečene so bile v tunike, spete na rami.

Tekmovale so samo v eni disciplini - v teku na olimpijskem stadionu. Zmagovalke so okronali z venci iz oljčnih vejic.

Bronast kip grške atletinje.
https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1876-0510-1. 14. 8. 2024.

Rekonstrukcija Herinega templja

<https://www.youtube.com/watch?v=xnRPkpUGi84&t=356s>. 14. 8. 2024.

Model ruševin Herinega templja v Olimpiji

<https://archaeology.org/issues/september-october-2016/features/olympia-heraion-architecture/>. 14. 8. 2024.

Ruševine Herinega templja v Olimpiji danes

https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1876-0510-1. 14. 8. 2024.

Prižig olimpijskega ognja v Olimpiji aprila 2024.

<https://magazine.luxus-plus.com/en/olympia-start-of-the-flames-journey-to-the-paris-2024-olympic-games/>. 14. 8. 2024.

Od leta 1936 naprej na ruševinah Herinega templja v Olimpiji vsako četrto leto nekaj mesecev pred začetkom olimpijskih iger prižgejo olimpijski ogenj, ki je simbol olimpijskega gibanja in je izraz kontinuitete med antičnimi in sodobnimi igrami.

Obred prižiga ognja opravijo igralke v vlogah starogrških svečenic s posebnimi zrcali. Olimpijsko štafeto z ognjem grški športniki predajo organizatorjem olimpijskih iger, nato pa jo športniki po več tisoč kilometrih dolgi poti preko številnih mest prinesejo na otvoritveno slovesnost. Olimpijski ogenj gori do zaključka olimpijskih iger.

Prižig olimpijskega ognja na OI v Parizu 2024

<https://www.washingtonpost.com/sports/olympics/2024/07/26/paris-olympics-opening-ceremony-arson-attack-live-updates/>

Metalci diska so sprva metali diske iz kamna, kasneje pa železne, bronaste ali svinčene.

met diska

Skalcalci v daljino so za daljši skok uporabljali uteži. Ob odskoku so jih dvignili nad glavo, pred doskokom pa odvrgli za seboj.

skok v daljino

Kopje je bilo lesena palica s konico na eni strani. Okrog palice so navili usnjen trak, ki je omogočil daljši met.

met kopja

Spektakularne so bile konjske dirke z vozovi z dvo- in četvero vprego ter dirke jahačev. Zmagovalci so bili lastniki konj oz. vozov, ne pa vozniki ali jahači.

konjske dirke

ANTIČNE OLIMPIJSKE IGRE

Prve olimpijske igre so potekale leta 776 pr. n. št. v grški Olimpiji. Nato so se kar 12 stoletij odvijale vsaka štiri leta do leta 393 n. št. Udeleževali so se jih lahko samo grški državljani. Sprva so atleti tekmovali le v teku, kasneje pa so dodajali še druge športne discipline.

tek

Teškaške prireditve so potekale v štirih kategorijah glede na določeno število krogov po stadionu. Poseben je bil tek atletov, ki so nosili oklepe in ščite.

boks

Boksarji so si roke in zapestja ovili z usnjenimi trakovi, kasneje so na členke prstov dodali kovinske elemente. Zmagal je boksar, ki je nasprotnika nokaviral ali ga prisilil k vdaji.

rokoborba

Rokoborci so se bojevali stoje z golimi rokami. Zmagal je tisti, ki je nasprotnika trikrat vrgel na tla tako, da se je tal dotaknil s hrbtom, z rameni ali boki.

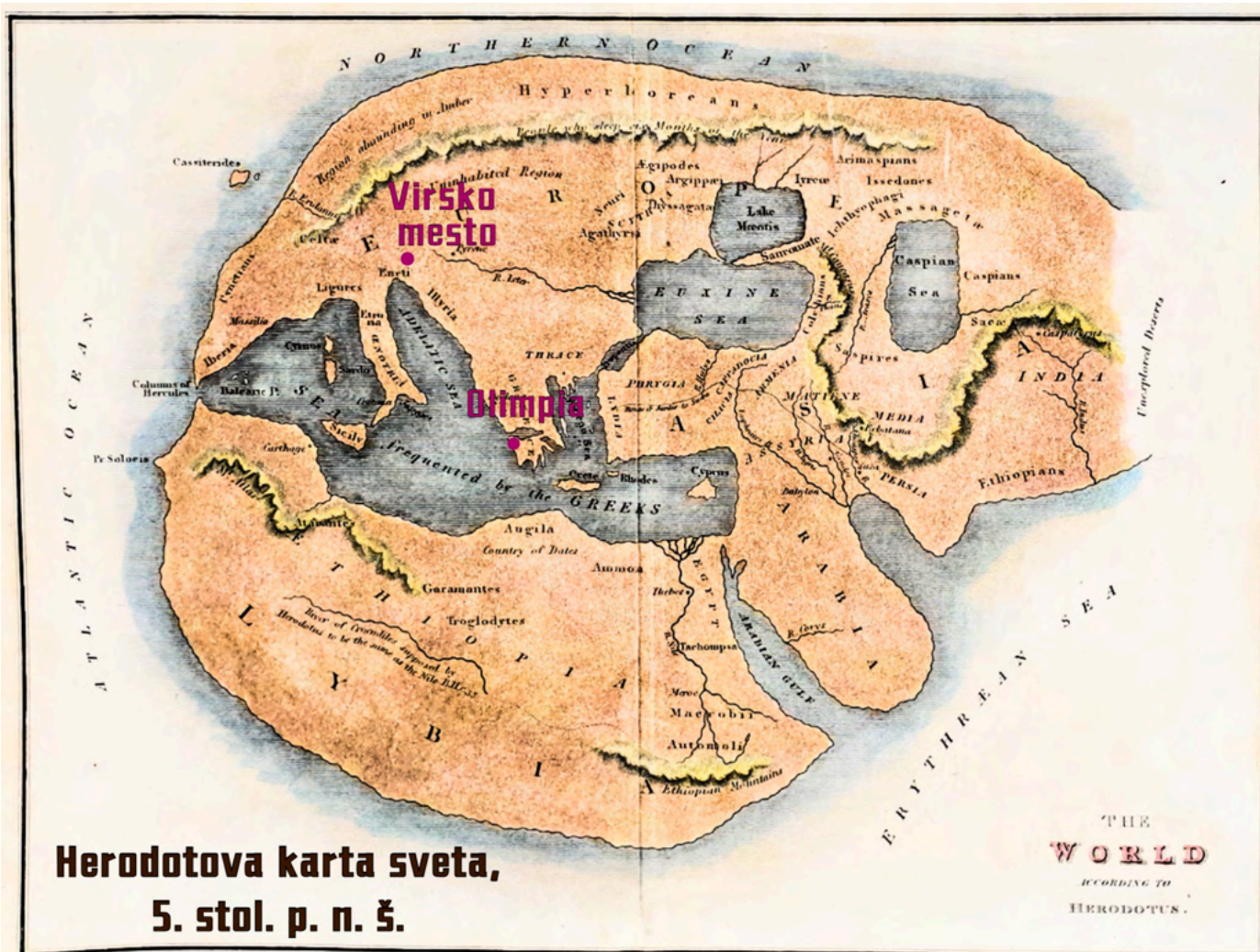

pankraton

Pankration je bila kombinacija boksa in rokoborbe. Edino pravilo je bilo, da atlet nasprotnika ne sme ugrizniti ali ga brcniti v oči ali nos.

Priz po Encyclopaedia Britannica

Prirejeno po <https://www.britannica.com/sports/ancient-Olympic-Games>. 30.10.2024.

Herodotova karta sveta,
5. stol. p. n. št.

Prirejeno po <https://www.antique-maps-online.co.uk/world-nee-3911.html>. 5. 10. 2024.

Pripravila: Mojca Hrvatinić

10. VIRJADA V JAVNOSTI

RAZSTAVA V VITRINAH NA MATIČNI ŠOLI

Razstavo je pripravila Tina Finc.

OBJAVA NA SPLETNI STRANI ŠOLE

Za svojevrstno doživetje so poskrbeli športniki – olimpijci, ki so se prijazno odzvali našemu vabilu. Gostili smo letošnjo dobitnico zlate medalje v judu Andrejo Leški. Z njo so se pomerili najbolj pogumni učenci in učitelj. Olimpijska lokostrelca Žana Pintarič in Žiga Ravnikar sta učencem omogočila streljati v tarčo s pravimi tekmovalnimi loki.

Za veličastno srečanje s slovenskimi športniki je zaslužen veteran slovenske atletike, dvakratni udeleženec olimpijskih iger, Igor Primc. Z občudovanja vrednim metom diska je navdušil vse navijače.

Vsem gostom, ki so z nami soustvarjali Virjado 2024, se zahvaljujemo za nepozabno izkušnjo!

Prazgodovinski turnir v Virskem mestu

V olimpijskem letu 2024 smo v soboto, 12. oktobra, v Virskem mestu pripravili prazgodovinski športni dan, ki smo ga po priložnosti poimenovali "Virjada 2024". Na poseben način smo povezovali antične olimpijske igre in železnodobno naselbino nad Virom pri Stični.

Na to idejo nas je napeljala nekaj zanimivih povezav. Prve olimpijske igre v grški Olimpiji in nastanek Virskega mesta sta sočasna dogodka, dogodka iste generacije (8. stoletje pr. n. št.). V letu 2024 mineva okroglih 2800 let od prvih antičnih olimpijskih iger v grški Olimpiji (776 pr. n. št.). Iz situlskih prizorov pa je znano, da so tudi železnodobni prebivalci Dolenjske prirejali tekmovanja – dvoboje z ročkami, konjske dirke in glasbena tekmovanja.

Učenci od 5. do 9. razreda MŠ in PŠ Višnja Gora so se preizkusili v antičnih olimpijskih disciplinah in sicer v metu kopja in diska, skoku v daljino in teku v bojni opremi. Športne aktivnosti so spremljale delavnice, na katerih so rokodelci ustvarjali s športom povezane likovne motive v bronu, glini in lesu. Spletične so spletele naglavne venčke iz bršijana in cvetja, s katerimi so okronali zmagovalce turnirja. Za bodoče virske kneginje so dekleta izdelala ogrlice iz kroglic v vzorcih steklenih jagod, značilnih modnih dodatkov železnodobnih kneginj na Dolenjskem. S pomočjo gosta Igorja Ravbarja, restavradorja iz Narodnega muzeja Slovenije, je nastal izvirni spomin na sobotno športno srečanje – na bronasto ploščico v situlski tehniki upodobljeni stilizirani liki športnikov Virjade 2024. Prazgodovinski športni dan pa so s pisnim virom dokumentirali učenci, ki so pod mentorstvom Sare Križaj pripravili zapis v starogrščini.

OBJAVA NA INSTAGRAMU DOMAČIJE GROFIJA

grofija_holiday_farm [Follow](#) [Message](#) [+](#) [...](#)

124 posts 673 followers 501 following

Domačija Grofija
Holiday farm in Slovenia [si](#) [📍](#)
Homemade traditional food and accommodation [🍴](#) Deers and Horses [🐾](#) Peace... Campers welcome [🕒](#)
info@grofija.com
www.grofija.com

grofija_holiday_farm • [Follow](#)
Grofija

grofija_holiday_farm Ponosni, da smo gostili, tako pomembne goste na naši domačiji. Olimpijce iz poletnih olimpijskih iger, ki so zastopali Slovenijo v Parizu: @andrejaleski, ki je osvojila naslov olimpijske prvakinje v judu in lokostrelca @pintariczana in @ziga_ravnikar99
18h See translation

18 likes
18 hours ago

Add a comment...

grofija_holiday_farm 18h
See translation

Lokostrelca
@pintariczana
@ziga_ravnikar99
udeleženca olimpijskih iger v
Parizu

Reply to grofija_holiday_farm...

grofija_holiday_farm 18h
See translation

GROFIJA

Častni udeleženci
Virijade2024
zlata olimpijka v judu
@andrejaleski
@pintariczana
@ziga_ravnikar99
@igorprimc

Reply to grofija_holiday_farm...

grofija_holiday_farm 18h

Skok v daljino

Reply to grofija_holiday_farm...

OBJAVA NA ELEKTRONSKEM POŠTNEM NASLOVU "ROSA" ("mailing lista" za arheologe)

rosa@lists.arnes.si

From: Mitja Guštin <mitja.gustin@upr.si>
Sent: Saturday, October 12, 2024 8:39 PM
To: ROSA <rosa@list.arnes.si>; muza@list.arnes.si; 'Heritologi' <heritologi@list.arnes.si>
Subject: [Rosa] Češnja na torti

Danes, v soboto je na domačiji Grofija na Viru pri Stični potekal tradicionalni že 7. prazgodovinski dan "Virjada 2024" OŠ Stične z željo povezati antične olimpijske igre in železnodobno naselbino - Virsko mesto pri Stični. Učenci so se preizkusili v antičnih olimpijskih disciplinah (met kopja in diska, skok v daljino, tek v bojni opremi). Učitelj, pod nadzorom knežjega para, pa kar z Andrejo Leški, olimpijsko prvakinja. Bil je prekrasen sončen dan.

From: Sašo Porenta <saso.porenta@gmail.com>
Sent: Saturday, October 12, 2024 8:49 PM
To: Mitja Guštin <mitja.gustin@upr.si>
Cc: ROSA <rosa@list.arnes.si>; muza@list.arnes.si; Heritologi <heritologi@list.arnes.si>
Subject: [Rosa] Re: češnja na torti

Z g. Guštinom se popolnoma strinjam. Res je bil prekrasen dan.
OŠ Stična pa ponovno globok priklon za odlično idejo ter organizacijo.
Lep pozdrav,
Sašo Porenta

PRISPEVEK V ODDAJI INFODROM

Infodrom je tedenska informativna oddaja za otroke in mlade, ki gledalcem predstavlja zanimive domače in tuje dogodke v iztekajočem se tednu. Med atraktivnimi dogodki se je znašla tudi naša Virjada. Kratko reportažo so predvajali v petek, 8. novembra 2024.

PRAZGODOVINA

Zlato Slovenko odpeljali 2800 let v preteklost

Na Viru pri Stični so povezali antične olimpijske igre in železnodobno naselbino; učenke in učenci bližnje osnovne šole so s športniki obujali spomine na stare čase

PIŠE:
DRAGO PERKO

Vir pri Stični je naselje v občini Ivančna Gorica. Kraj je znan predvsem po arheološkem najdišču, imenovanem Gradišče, kjer je bilo med letoma 800 in 400 pr. n. št. utrjeno mesto. Vidni so tudi ostanki grobov v obliki gomil, predvsem v okolici turistične kmetije Grofija.

Le po je pri vas. Rada pridem takole med ljudi. Nekateri niso mogli na sprejem ob moji medalji, pa so me zdaj takole spoznali. Pa še nekaj juda sem jim pokazala, morda koga navdušimo,» **Andreja Leški**, zlata judoistka z zadnjih olimpijskih iger, ni skrivala navdušenja ob prihodu na Dolenjsko (točneje na Vir pri Stični), kjer jo je marljiva stotnjica učenk, učencev in učiteljev popeljala 2800 let nazaj v preteklost. Veseli in ponosni so bili vsi, da so v goste dobili tako eminentno gostjo: cvetober gostov so ozajljali še olimpijska lokostrelca **Žana Pintarič** in **Žiga Ravnikar**, ki sta učencem omogočila streljanje v tarčo s pravimi tekmovalnimi loki, ter zaslužni veteran slovenske atletike, dvakratni udeleženec olimpijskih iger **Igor Primc**. Omenjeni kvartet je imel kaj videti. Učenke in učenci OŠ Stična so se dobro pripravili in mojstrsko izpeljali dan.

Avtorski projekt

»Priprava je bila obsežna, že med počitnicami sem začela načrtovati, bilo je precej koordinacije. Imela pa sem srečo, ob sebi sem imela dobro ekipo kolegov, ki so zelo resno pristopili k delavnicam. Dan je bil lep in uspešen. Prazgodovinski dan

je naš šolski avtorski projekt, ki smo ga letos izvedli že sedmič. Vsakič se posvetimo eni od tem, vezanim na železno dobo. V železni dobi je bilo prav na tem območju, kjer smo, veliko naselje Gradišče, obzidano z mogočnim obzidjem. Mesto je imelo za tiste čase velik pomen, bilo je največje železnodobno naselje na Dolenjskem,» nam je povedala **Mojca Hrvatina**, učiteljica na OŠ Stična. Nad Vrom pri Stični je stalo t. i. Virsko mesto, med domačini bolj znano kot Virski Cvinger. Utrjena naselbina je bila naseljena več kot 500 let, od 8. stol. pr. n. št. do prihoda Keltov v 3. stol. pr. n. št. Menda je tu bivalo okoli 1000 ljudi. »Južno od naselja so arheologi našli več kot 150 družinskih gomil s premerom tudi do 50 metrov, v eni

je bilo 180 grobov, v njih pa bogate najdbe, čelade, sulice, ščiti, orodje iz železa in bakra, izdelovali so tudi stekleni nakit, tudi zlati in jantarni. Tu se je oblikoval za tedanje čase zelo pomemben knežji sloj,» je še dodala učiteljica Moja, potem pa smo izvedeli, čemu tistih 2800 let iz naslova članka.

Od 776. do 2024.

»Letošnji dan smo poimenovali prazgodovinski športni dan Virjada 2024. Letošnje leto so zaznamovale olimpijske igre, kar nima neposredne povezave z železno dobo in prazgodovino. Je pa res, da je omenjeno naselje datiralo v 8. st. pred našim štetjem, to pa je bil tudi čas, ko so v Grčiji pripravili 1. olimpijske igre, te so bile leta 776 pr. n. št. Torej točno pred 2800 leti! Lahko rečemo, da sta to dogodka iste generacije. Za nameček pa je znano, da so imeli tudi prebivalci, ki so bivali na tem območju, športne igre; merili so se v dvoboju z ročkami, na konjskih dirkah in na glasbenih tekmovanjih,» je Hrvatina povezala antično Grčijo, Slovenijo in olimpijske igre.

In tako so povezali antične olimpijske igre in železnodobno naselbino nad Vrom pri Stični.

Učenci od 5. do 9. razreda so se preizkusili v antičnih olimpijskih disciplinah, in sicer v metu kopja in boksa, skoku v daljino in teku v dolgi opremi. Športne aktivnosti so spremljale delavnice, na katerih so rokodelci ustvarjali s športom povezane likovne motive v bronu, glini in lesu. Spletične so spletle naglavne venčke iz bršljanja in cvetja, z njimi so okronali zmagovalce turnirja. Za bodoče virske kneginje so dekleta izdelala ogrlice iz kroglic v vzorcih steklenih jagod, značilnih modnih dodatkov železnodobnih kneginj na Dolenjskem.

S pomočjo gosta **Sare Krizžaj** pripravili zapis v starogrščini. »Pomagala sem pri izvedbi, dan je hitro minil,» je povedala učenka **Nika**. »Preizkusila sem se tudi v lokostrelstvu. S tem profesionalnim lokom je povsem drugače streljati kakor s takim domačim,« je dodala učenka **Nuša**.

»» **Prebivalci tega območja so se merili v dvoboju z ročkami, na konjskih dirkah in na glasbenih tekmovanjih.**

Tudi z delavnicami so se podali v staro Grčijo.

Mentorica **Mojca Hrvatina** (desno) je vesela, da je projekt tako uspešen.

Občina Ivančna Gorica
Slobočnik 8
1225 Ivančna Gorica
T 01 781 21 00

Časopis prebivalcev Občine Ivančna Gorica letnik XXX november 2024 št. 7

Aktualno dogajanje v občini
Vajdljevo na internetni strani
www.ivančna-gorica.si

Prijetno domače. Občina Ivančna Gorica

str. 26

Olimpijsko leto zaznamovali s prazgodovinskim turnirjem na Virskem Cvingerju

26 Šolstvo

november 2024

Številka 7

Olimpijsko leto zaznamovali s prazgodovinskim turnirjem na Virskem Cvingerju

Virski Cvinger je bil prizorišče prazgodovinskih iger poimenovanih Virjada 2024

Verjetno se bralci čudite temu ne navadnemu naslovu prispevka. Ker je leto 2024 olimpijsko leto, so učenci in mentorji OŠ Stična pripravili v soboto, 12. oktobra, prav poseben t. i. prazgodovinski športni dan na območju arheološkega najdišča Cvinger na Viru pri Stični. OŠ Stična namreč na območju domačije Grofija že več let organizira prazgodovinske dneve, kjer učenci na izvirni način spoznavajo življenje v prazgodovini, s posebnim poudarkom na poznavanju Virskega mesta. Tudi letos spomladi so ga organizirali, oktobrsko soboto pa so izkoristili še za izvedbo t. i. »Virjade 2024«.

S tokratnim prazgodovinskim dnevom so na prav poseben in izvirni način povezali antične olimpijske igre in železnodobno naselbino nad Virom pri Stični. Prve olimpijske igre v grški Olimpiji in nastanek Virskega mesta sta pravzaprav sočasna dogodka (8. stoletje pr. n. št.). V letu 2024 mineva okroglih 2800 let od prvih antičnih olimpijskih iger v grški Olimpiji (776 pr. n. št.). Iz situjskih prizorov pa je znano, da so tudi železnodobni prebivalci Dolenjske prirejali nekakšna tekmovanja, večinoma so bili to dvoboji z ročkami, konjske dirke in glasbena tekmovanja. Skratka, več kot dovolj iztočnic za organizacijo prazgodovinskih

Učenci so tekmovali v različnih starodavnih disciplinah

iger, katere so s pomočjo skovanke poimenovali Virjada, kot izpeljanka iz besede olimpijada.

Učenci od 5. do 9. razreda matične šole in Podružnične šole Višnja Gora so se ta dan preizkusili v antičnih olimpijskih disciplinah in sicer v metu kopja in diska, skoku v daljino in teku v bojni opremi. Športne aktivnosti so spremljale delavnice, na katerih so mladi rokodelci ustvarjali s športom povezane likovne motive

Tek v bojni opremi

Najbolj pogumni učenci so se pomerili z olimpijsko zmagovalko, judoistko Andrejo Leški v bronu, glini in lesu. Med tem so spletno spletne naglavne venčke iz bršljana in cvetja, s katerimi so okronali zmagovalce turnirja. Za bodoče virske kneginje so dekleta izdelala ogrlice iz kroglic v vzorcih steklenih jagod, značilnih modnih dodatkov železnodobnih knejinj na Dolenjskem. Izvirni spomin na prazgodovinski dogodek pa je nastal s pomočjo Igorja Ravbarja, restavratorka iz Narodnega muzeja Slovenije. Učenci so izdelali bronasto ploščico v situjski tehniki z upo-

dobljenimi stiliziranimi liki športnikov Virjade 2024. Prazgodovinski športni dan pa so s pisnim virom dokumentirali učenci, ki so pod mentorstvom Sare Križaj, študentke starogrščine na Filozofski fakulteti, pripravili zapis v starogrščini.

Virjado obiskali tudi slovenski olimpijci

Da je bil celoten dogodek res izjemno doživetje, pa so še dodatno poskrbeli pravi športniki, slovenski olimpijci, ki so se prijazno odzvali povabilu šole. Učenci so se srečali z dobitnico zlata medalje iz OI v Parizu, judoistko Andrejo Leški. Z njo so se pomerili najbolj pogumni učenci in učitelj. Olimpijska lokostrelka Žana Pintarič in Žiga Ravnikar sta učencem omogočila streljati v tarčo s pravimi tekmovalnimi loki. Za veličastno srečanje s slovenskimi športniki je zaslužen tudi veteran slovenske atletike, dvakratni udeleženec olimpijskih iger, Igor Primc, ki je tudi tokrat poprijel za disk in prikazal nekaj spoštovanja vrednih metov. Obisku olimpijcev so prispo-

stvovala tudi ravnatelj OŠ Stična, Marjan Potokar in podžupan Tomaž Smole.

Za organizacijo te izvirne prireditve in domiselni učni program gredo vse pohvale iznajdljivim mentorjem in mentoricam iz OŠ Stična, še posebej idejni pobudnici, učiteljici Mojci Hrvatini.

Prav tako pa pohvala družini Vrbovec, ki vedno velikodušno odpre vrata domačije na Grofiji, tako mladim nadobudnežem kot vsakomur, ki ga zanima davna zgodovina naših krajev. Plod večletnega sodelovanja OŠ Stična in družine Vrbovec je nastanek Arheološkega parka Cvinger, ki obiskovalcem ponuja ogled razstave o prazgodovinski naselbini in človeški ribici ter sprehod po učni poti, opremljeni z informativnimi tablami. Izletniki si lahko sprehod popestrijo z uporabo aplikacije »Zakladi stiške kneginje« na mobilnem telefonu, z reševanjem zanimivih nalog ter iskanjem zaklada pa spoznavajo prazgodovinsko dediščino Virskega mesta.

Matej Šteh

Rokodelska delavnica

11. SEDMI PRAZGODOVINSKI DAN JE SOUSTVARJALO 109 UDELEŽENCEV

Datum	12. oktober 2024
Koordinatorica	Mojca Hrvatin
Mentorji delavnic	Gregor Arko, Sara Barčič, Ingrid Boljka Štaudohar, Sham Bratkovič, Anja Bregar, Tanja Črnivec, Jana Erjavec, Tina Finc, Mateja Fink, Jasmina Glavič, Luka Gluvič, Katja Jerovšek, Sanita Jusić, Maja Köhler, Darja Kotar, Marjan Kralj, Andreja Lapanja, Lucija Medimurec, Aleksander Polak, Tilen Polanc, Nejc Primc, Bojana Resman, Petra Rus Mušič, Jasmina Selko, Primož Slabe, Simon Stopar, Aleksandra Šparl, Anka Švigelj Koželj, Katja Tomažin, Katja Tomažinčič, Janja Virant
Scena, izdelava tunik	Sara Barčič, Tina Finc, Katja Jerovšek
Zunanji sodelavci	Sara Križaj, Andreja Leški, Žana Pintarič, Igor Primc, Igor Ravbar, Žiga Ravnikar
Priprava biltena	Mojca Hrvatin
Razstava na MŠ	Tina Finc
Malica in kosilo	Hana Hodžič, Andrej Jelenc, Andrej Mrhar
Oprema – mize, klopi	PGD Stična, koordinacija Gregor Arko
Prizorišče	Domačija Grofija (kontaktni osebi Damjana Rijavec, Žan Vrhovec)

ČASOVNICA

7.45–8.00	Zbor udeležencev pred matično šolo in odhod na Grofijo.
8.20–8.45	Nagovor glasnikov in knežjega para. Prižig virskega/olimpijskega ognja.
8.45–9.00	Malica.
9.00–11.00	Delo v delavnicah in trening na tekmovališčih. Priprava scene za zaključno slovesnost. Prihod športnikov, olimpijcev.
11.00–12.00	Turnir v antičnih olimpijskih disciplinah. Razglasitev zmagovalcev. Zaključek Virjade z ugašanjem virskega/olimpijskega ognja.
12.00–12.45	Kosilo in odhod na matično šolo.

	Matična šola	PŠ Višnja Gora
5. razred	13	4
6. razred	12	5
7. razred	10	4
8. razred	12	1
9. razred	4	7
Skupaj	51	21
	72	

Delavnica/mentorji	Učenci	Razred	
<p style="text-align: center;">ŠPORTNE IGRE</p> <p>Skok v daljino Marjan Kralj Primož Slabe</p> <p>Met kopja Aleksander Polak (Sham Bratkovič)</p> <p>Met diska Bojana Resman (Luka Gluvić)</p> <p>Tek v bojni opremi Simon Stopar Andreja Lapanja</p> <p>Lokostrelstvo Luka Gluvić Sham Bratkovič zunanja mentorja Žana Pintarič, Žiga Ravnikar</p> <p>Dvoboj z ročkami Katja Jerovšek Sara Barčič</p>	1.	Luka Kutnar	5. aV
	2.	Jošt Gorjanc	5. b
	3.	Gal Marciuš	5. b
	4.	Nikolina Kajiš	5. c
	5.	Emma Quechon	5. c
	6.	Nejc Škufca	5. c
	7.	Zarja Berlič Globevnik	5. d
	8.	Andraž Volkar	6. a
	9.	Janez Oblak	6. a
	10.	Nejc Finc	6. a
	11.	Žiga Lesjak	6. a
	12.	Rok Fortuna	6. a
	13.	Gal Štepic	6. c
	14.	Jakob Rešetič	6. c
	15.	Nejc Hrastovec	6. c
	16.	Gal Miklavčič Grabljevec	7. a
	17.	Adam Šomić	7. a
	18.	Nace Kek	7. b
	19.	Vitali Černe	7. b
	20.	Alina Balinović	7. b V
	21.	Tobija Porenta	7. c
	22.	Žiga Selko	8. a
	23.	Jaka Juvan	8. a
	24.	Anže Orel	8. a
	25.	Ella Tahirović	8. b
	26.	Sara Krupić	8. b
	27.	Iza Jerman	8. b
	28.	Luka Sredič	9. aV
	29.	Maja Lukšič	9. c

Delavnica/mentorji	Učenci		Razred
<p>ŠPORTNI MOTIVI V GLINI, LESU, KOVINI</p> <p>Reliefi v glini Anka Š. Koželj Mateja Fink</p> <p>Leseni obeski Maja Köhler Jasmina Glavič</p> <p>Situlska umetnost Katja Tomažin Jana Erjavec Anja Bregar zunanji mentor Igor Ravbar</p>	1.	Anže Janežič	5. aV
	2.	Gregor Zupančič	5. aV
	3.	Eva Struna	5. a
	4.	Tobija Švigelj	6. a
	5.	Anja Janežič	6. bV
	6.	Naida Kličič	6. bV
	7.	Klara Sredič	6. bV
	8.	Lina Tomažin	6. bV
	9.	Monika Zupančič	6. bV
	10.	Liana Tahirović	6. c
	11.	Lučka Podobnik	7. a
	12.	Vita Rugelj	7. aV
	13.	Iza Virant	7. aV
	14.	Aljaž Golob	7. aV
	15.	Ema Tomažin	8. bV
	16.	Arijan Melkić	9. c
	17.	Admil Ponjević	9. c

Delavnica/mentorji	Učenci		Razred
<p>NAKIT Janja Virant Darja Kotar</p> <p>VENČKI Aleksandra Šparl Tanja Črnivec Jasmina Selko</p>	1.	Eva Selko	5. a
	2.	Lori Mulh	5. a
	3.	Lea Zupančič	5. aV
	4.	Ula Grajš	5. b
	5.	Nika Ivanec	5. b
	6.	Una Kalaba	7. b
	7.	Iza Rajlič Hočvar	8. a
	8.	Valentina Steklačič	8. a
	9.	Ajda Gomišček	8. a

Delavnica/mentorica	Učenci		Razred
<p>NOVINARJI Petra Rus Mušič učenci IP ŠN</p>	1.	Aljaž Golob	7. aV
	2.	Vita Rugelj	7. aV
	3.	Iza Virant	7. aV
	4.	Alina Balinović	7. bV

Delavnica/mentor	Učenci		Razred
<p>ZGODOVINSKI KROŽEK Nejc Primc učenci zgodovinskega krožka</p>	1.	Nika Grabnar	8. a
	2.	Neža Oblak	8. d
	3.	Nuša Berlič Globevnik	8. d
	4.	Maj Marinko	9. d

Delavnica/mentorji	Učenci		Razred
<p style="text-align: center;">ZAPISI V STAROGRŠČINI</p> <p>Sanita Jusić Katja Tomažinčič zunanja mentorica Sara Križaj</p>	1.	Manca Adamlje	5. b
	2.	Ana Kravanja	5. b
	3.	Maja Matkovič	6. a
	4.	Julija Bosnić	6. c
	5.	Gaja Mohar	7. a
	6.	Jakob Tomšič	7. a
	7.	Leonard Šerek Fortuna	7. a
	8.	Živa Garbas	9. aV
	9.	Elmira Shehi	9. aV
	10.	Lučka Kejžar	9. bV
	11.	Oskar Rugelj	9. bV
	12.	Ela Vavtar	9. bV
	13.	Urška Zupančič	9. bV

Pripravila: Tina Finc

12. LITERATURA

Antične olimpijske igre. 2020.

Arheološka podoba Dolenjske. Katalog stalne razstave Dolenjskega muzeja Novo mesto. 2009.

Arapogianni, X. 2009. **Olympia.**

Durando, F. 1999. **Antična Grčija: zarja zahoda.**

Frelj, M. 1989. **O motivu dveh boksarjev v situlski umetnosti.** Zbornik za umetnostno zgodovino 25.

Gabrovec, S. 1962. **Umetnost alpskih Ilirov in Venetov: govor ob otvoritvi razstave v Narodnem muzeju.**
Naši razgledi 11/3.

Gabrovec, S. et al. 2006. **Stična II/1. Gomile starejše železne dobe. Katalog.**

Gabrovec, S. et al. 2008. **Stična II/2. Gomile starejše železne dobe. Razprave.**

Knez, T. 1972. **Nove situlske umetnine. O figuralnih situlah iz Novega mesta.** Kronika.

Knez, T. 1981. **Situlska umetnost – izvorni prispevek slovenske prazgodovine.** Arheološki vestnik 32.

Kojić, B., Barbalić, R. F. 1975. **Ilustrirana povijest jadranskog pomorstva.**

Laharnar, B., Turk, P. 2017. **Železnodobne zgodbe s stičišča svetov.**

Lazar, T. 2011. **Borilna tehnika halštatskih boksarjev: poskus ponovne interpretacije situlskih upodobitev.**
Arheološki vestnik 62.

Merc, V. 2006. **Situlske igre: Boks, rokoborba ali boj z ročkami?** Monitor ISH 8/1.

Murgelj, I. 2020. **Nove risbe figuralnih upodobitev na situlah z Vač in Magdalenske gore ter iz Valične vasi.** Arheološki vestnik 71.

Od Aten do Atlante: 100 let Olimpijskih iger; sto vprašanj – sto odgovorov. 1996.

Odsevi prazgodovine v bronu: situlska umetnost Novega mesta. 2012.

Situla z Vač. 2022. Dokumentarni film NMS.

Dostopno: <https://www.youtube.com/watch?v=RvvUbSzecO4&t=9s>, 7. 8. 2024.

Situlen – Bilderwelten zwischen Etrusken und Kelten auf antiken Weingeschir. 2009. Priloga k muzejski razstavi v Arheološkem parku Belginum v Morbachu.

Stare, F. 1975. **Etruščani in jugovzhodni predalpski prostor.** Razprave IX/3.

Stopinje v preteklost: zakladi iz arheoloških zbirk Narodnega muzeja Slovenije. 2006.

Vikatos, O. 2006. **Olympia – The Archaeological Site and the Museums.**

Tecco Hvala, S. 2012. **Magdalenska gora: Družbena struktura in grobni rituali železnodobne skupnosti.**
Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 26.

Teržan, B. 2014. **O konjskih dirkah sredi 1. tisočletja pr. Kr.: konj in kotel v situlski umetnosti.** Varia.

Turk, P. 2005. **Podobe življenja in mita. Katalog arheološke razstave.**

Turk, P. 2020. **Situla z Vač, podobe življenja in heroiziranje železnodobnega vladarja.** National Geographic Slovenija 15, št. 10.

Vladarske igre železne dobe. 2008. Dokumentarna oddaja TV Slovenija.

Dostopno: <https://365.rtvsl.si/arhiv/dokumentarci-izobrazevalni/174243671>, 7. 8. 2024.

Zakladi tisočletij: zgodovina Slovenije od neandertalcev do Slovanov. 1999.